

Gĩngĩt manda kĩndem Malekolĩ youkuk Mesialĩ indańguk

*Yoanelĩ Mesialok * telak ti-dĩndĩm e kena tińguk*

¹ Yesu endĩ Mesia, Yambattok nińań. Gĩngĩt manda kĩndem endok plon nińdiń kusei kĩmitak.

² Manda no Yambattĩ Mesiala nińguk wĩn plofet Aisailĩ nińdiń youp bińguk patak, “Nandiń! Nak tiplaplatna no kĩmĩlam nińbi, dikok telak dama timbi, telak ti-dĩndĩm e-gamekak.

³ Ama no kwet ama nińnatnan nińdiń kiti-kolĩ ñalak,

‘Wopumdok telak ti-dĩndĩm ti-ńĩmit!

Telak kelam ti-dĩndĩm ti-ńĩmnekalĩń!’ ”

⁴ Timbi manda wolok tuop ama no miti tuk i-sem-i-sem tińguk, koi Yoane, endĩ kwet ama nińnatnan ña-indańguk. Indambi, nińdiń eu piumbi eni-ta-kuńguk, “Sĩndĩ gĩnanji tambanembi, kuńgu kolan bi-talembe, miti tuk inekalĩń. Wolondamek Yambattĩ yomji bi-samekak.” ⁵ Timbi amatam Judia kwelan ba Jelusalem it kwelan pakĩlĩń endĩ gĩtikandĩ isi kwesi bimbi, Yoaneloń ña indambi, yomji

* **1::** Damańgan Yambattĩ Israel amatam nińdiń eni-kwambiń dańguk: endĩ ama no amatamĩii ep mektok ni-mulekak. Juda amalĩ ama wolok koi Mesia kitiĩmbi, endok indainda nain mandĩ-ta-kuńgĩlĩń.

e-jamilaumbi, Joldan tuk ginañ miti tuk i-sem-takuñguk.

⁶ Yoanelok dasindasin win plofet amalok dasindasinj+ wandiñ, win kamel domdi tindin, timbi endi boñgiunan bit gwilapti tem kulñguk. Nanañ tuk win gotak git bupit minjip tuk koñgom kli ginañ nanin na-kulñguk. ⁷ Timbi endi ñindiñ eu piumbi, amatam eni-ta-kuñguk, “Ama no nokok siñgina kandañ indaup tɬlak endi nak nomik nim, endi ama loloñ sinik. Ama piñbiñen, nak kambak ñandin ñali nepek no tuop nim ti-ñimet. ⁸ Nak tuk silaningot i-sam-takulet, gan endi Dindim Yalli i-samekak.”

Yesu en Mesia inda-dakleñguk

⁹ Yoaneli kena kusei kimilñilimbi, Yesuli Nasalet it kwet Galili provins ginañ pakuk. Pakapi, il kusei bimbi, Joldan tuknan ña-tombimbi, Yoaneli tuk i-ñimñguk. ¹⁰ Tuk i-ñim-taleumbi, Yesuli tuk pawañ loñpi dei loumbi kañguk win: kunum pisalimbi, Dindim Yalli monik koi mambaip wandiñ wali endok plon piñguk. ¹¹ Piñilimbi, kunum ginañ nanin manda no ñindiñ kitu piñguk, “Dik niñana noñgan sinik. Nak gambi-galk tambi, nandi-koñgom ti-gamlet.”

¹² Timbi wolondañgan Dindim Yalli Yesu kwet silaninnan ni-mulimbi ñañguk. ¹³ Kwet wandiñ ama nimnat, gaut moyendiñgot kuñgñiñ. Yesuli wandiñ ñambi, tim sandap 40 pakuk. Palñilimbi, Satañdi endoñ bimbi, tue-kañbi ti-ñim-ta-ku wit nim kañbi bim ñañguk. Timbi añeloli bimbi, Yesu timbi platañgñiñ.

14 Yoane it kwambiñ ginañ kimikiliñ wolok siñgi kandañ Yesulí Galili kwelan undane-ñambi, Yambattok giñgít manda kindem eu piñmbi, 15 ñindíñ eni-ta-ñañguk, “Yambattí nain wopum amatamñii yambi-dikñeuktok kimikuk. Nain win ip indalak, wala timbi sindi ginanji tambanembi, kuñgu kolan bimbi, giñgít manda kindem ñin nandi-kwambiñ danekaliñ!”

Yesulí gembín Juda amatam daut semguk

Yesulí gwañgwañii típet típet kítí-semguk

16 Timbi Yesulí Galili tuk guañ baliliñ ñañipi, Simon gít kwayañ Andlu yambiñguk: endí tuk guañ ginañ ipi, pis lík molom molom kop tiañe tíngimik. Pis epep kena win endok mñnemjet kena wakan. 17 Yesulí yambiñmbi kítí-sembi eñguk, “Sítí biwít!” embi enguk, “Sítí pis epep kena tí-ta-bamík. Kena win bimbi bim, nak nep kle-kuumek, nak sep timba pañgítaumbi, Yambattok amatam epep kena tí-kundekamik.” 18 Enbimbi, platik sñnik pis ba pislík bimbi, wolongan kusei kimipi, Yesu kle-ñañgimik.

19 Timbi Yesulí kambak jílop ñañipi, dakwaya típet, Sebedilok nññañiit Yakobo gít Yoane, yambiñguk: endí nosiit gíta kíkēñ plon papi, pis lík wopumji tí-díndim e kena tíngimik. 20 Yesulí yambiñmbi, wolongan en kle-kundemíktok kítí-semumbi, beset Sebedi gít kena gwañgwañii kíkēñ plon yambiñmbi, Yesu kle-ñañgimik.

Yesulí yal kolan no kle-kokuk

21 Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañii gĩt Kapaneam it kwelan ña-kuñguk. Tĩmbi Sabat patnandĩ nain indaumbi, it kiyau gĩnañ lombi, kusei kĩmĩpi, amatamda enĩ-daut tĩ-sembi, nanandĩ emguk.

22 Endĩ endĩkñe manda nandĩ-tale amalĩ enĩ-daut tĩ-semmañgĩliñ wĩndĩñ nĩm tĩñguk. Endĩ ama kosi gĩñgĩlat nomĩk manda gembĩnat sĩnĩk eñguk, wala tĩmbi amatam mandan nandĩñgĩliñ endĩ nandĩ-silikñe-tĩñgĩliñ.

23 Tĩmbi ama no yal kolannat it kiyau gĩnan pakuk 24 endĩ Yesula kĩtĩ-ñĩmbi eñguk, “Yesu Nasalet nanin, dĩk nekta nĩndok kandañ bĩñ? Dĩk nĩp tĩmbĩ kolaneñdok bĩñ ba? Nak dĩk nandĩ-gamlet: dĩk ama dĩndĩm Yambattoñ nanin.” 25 Wĩndĩñ eumbi, Yesulĩ yal kolan nĩ-ñombĩmbi nĩñguk, “Mañga galĩmbi, ama ñĩn kañbimbi poñau!” 26 Nĩmbĩmbi, yal kolandĩ ama mĩnjamĩnjat tĩñĩpi, kwawa wopungan tĩmbi, amalok gĩnañ nanin kamĩsim poñañguk. 27 Wĩndĩñ tĩmbĩmbi, amatam gĩtĩkti ka-silikñembi mĩsĩñĩpi, nĩsĩñgan ñĩndĩñ e-nandĩ-tĩñgĩliñ, “Nepek nek ñandin indalak? Nandĩnandĩ ñĩn gĩtikñĩn ba gembĩnat bien! Endĩ yal kolan wakĩt manda kwambĩm enbĩmbi, mandan nandĩmbi tañgoneañ.” 28 Tĩmbi Yesulok koi gĩñgĩt platik sĩnĩk Galili kwet tuop eu satañguk.

Yesulĩ amatam asup ep tĩmbĩ kĩndem daumbi, Galili kwelan gĩñgĩt manda enguk

29 Tĩmbi Yesu gĩt gwañgwañii endĩ it kiyau bimbi, pawañ pi-ñañgĩliñ. Pi-ñañbimbi, wolongan Simon gĩt Andlu endĩ Yesu, Yakobo gĩt

Yoane yanañgɪlɪm ñambi, isetnan loñgɪlɪñ. ³⁰ Lo-tombɪmbi Yesu niñgɪlɪñ, “Simon yapman tam jɪmbat piñgɪu kunduwat sɪnɪk walɪ tɪkeumbi dou-patak.” Wɪndɪñ nɪmbɪmbi, ³¹ endoñ ñañguk. Ñambi, kii plon tɪkem tɪmbɪm mɪlalɪmbi, jɪmbalɪ wolongan taleumbi, nana tuk emguk.

³² Tɪmbi maim daut pi-sembumbi, patnandɪ nain taleumbi, amatam jɪmbasiat gɪt ama yal kolanjɪat gɪtɪk Yesuloñ yousiyousiñgan yanañgɪpi biñgɪlɪñ. ³³ Tɪmbi Kapaneam nasi gɪtɪkkandɪ it yamanan kɪmɪn tɪñgɪlɪñ. ³⁴ Tɪmbi Yesulɪ amatam jɪmbat kusei kuseilɪ ep mɪñguk asupgan ep tɪmbi kindem daumbi, yal kolan wakɪt kle-kot-semguk. Wɪndɪñ tɪmbɪmbi, yal endɪ en nin wɪn nandɪ-dakle-ñɪmumbi, manda nɪm enelɪñdok e-kɪmɪsip tɪ-semguk.

³⁵ Tɪmbi Yesulɪ kɪlɪm mulum gɪnañ mɪlapi, kwet ama nɪmnatnan pi-ñambi, wandɪñ nɪmolo tɪñguk. ³⁶ Nɪmolo tɪ-palɪmbi, Simon gɪta noliilɪ mɪlapi, Yesu lonjɪmbi, lonjɪ-ta-ñakap ³⁷ tɪmbɪ indaumbi niñgɪlɪñ, “Kapaneam amatam gɪtɪktɪ gambɪne eñɪpi gep lonjɪañ!” ³⁸ Nɪmbɪmbi enguk, “Nandɪlet. Gan nak gɪñgɪt manda kindem ewa piuptok sɪnɪk indañgut, wala tɪmbi it kwet dɪwɪn ñasiñgan pakañ wandɪñ ñana.” ³⁹ Wɪndɪñ embi, Galili kwet tuop kuñɪpi, it kiyausɪ gɪnañ gɪñgɪt manda enɪenɪ kena tɪñɪpi, yal kolan wakɪt ep kle-kot-tɪ-sem-ta-kuñguk.

Yesulɪ ama wanda kwambiñnat no tɪmbi kindem dañguk

⁴⁰ Tɪmbi ama no wanda kwambiñnat endɪ Yesuloñ bɪmbi kakukule-eñɪpi, mɪlelem tɪ-ñɪmbi,

kumbam diñgunembi niñguk, “Tikap dik nep timbi kindem dawittok nandiñlañda, dik tuop.”
 41 Eumbi, Yesuli enda blan wopum ti-ñimbi, kii kosuap tikeyipi niñguk, “Nak nandi-gamlet, dik nombo kindem da!” 42 Nimbimbi, plastik sinik wandan kwambiñ pailimbi, kindem dañguk.

43-44 Timbi Yesuli ni-kimisip kwambiñ ti-ñimbi niñguk, “Nandiñlañ. Dik nimbek nola nepek inda-gamik wolok kasat joñgo nim enbekañ. Nim sinik. Dik ñambi, piñgipka tapma ama daulim+umbi, kindem dañ win gambi-nandukak. Timbi Moseli endikñe manda eñguk wolok tuop dik tapma timbimbi, amatam gitikti jimbatka talelak win gambi-nandiñekaliñ.” Yesuli manda windiñ embi, dindimgan ni-mulimbi 45 ñañguk. Gan endi kusei kimipi, kundit nek endok plon inda-ñim+ñguk wolok kasat amatamda ti-sem-takuñipi eu satañguk. Windiñda timbi Yesuli it kwelan indañgan ñañala nandum milataumbi, kwet ama nimnatnan ña-pakuk. Ña-paliñilimbi, amatam kwet tuop endoñ bi-teleñgiliñ.

2

Yesuli yom bimbilok gambi palmilak

1 Sandap diwin taleumbi, Yesuli bindambo Kapaneam it kwelan ña-tomguk. Timbi amatam diwindi “Endi bik, ilan patak” eu sataumbi, 2 amatam asupgandi endoñ biñgiliñ. Bimbi, it ginañ lo-pili tokñeumbi, yamanan wakit pipap masip m+umbi, giñgit manda enguk. 3 Giñgit eñilimbi, ama diwin noli endoñ biñgiliñ, endoñnan nanin ama tipet git tipet endi nosi no

kii kesi dalandan taño plon bemi biñgılıñ. ⁴ Bımbı, Yesulok kuañ kuseinan kımıtnelıñdok ama kımın gınañ ñam wıt nım kañbi, it pendım bat plon loñgılıñ. Lombı, Yesulok kumbaman kandañ pendım gınañ tımbı tombımbı, ama kii kesi dalandandok taño plon toalı topbı, it pendım plon nanın kımılım piñguk. ⁵ Wındıñ tımbımbı, Yesulı nanandı kılıktınjılok kusei kalandı-tombı, ama kii kesi dalandanla nımbı eñguk, “Notna, yomga bı-gamlet.”

⁶ Tımbı endıkñe manda nandı-tale ama dıwın wıñgan pipakılıñ endı gınanjı gınañ ñındıñ kımıt-nandıñgılıñ, ⁷ “Nekta ama sılanın ñalı ‘Yomga bı-gamlet’ embı, Yambat nı-tıke-pıyalılak? Yom bımbılok gembı wın Yambattoñgot palımlak.” ⁸ Wındıñ kımıt-nandıñımbı, Yesulı wı ipkan gınañlı yambı-nandı-daklembı enguk, “Gınanjılı neta wındıñ nandı-kunakunaeañ? ⁹ Tıkap nak ama ñala ‘Mılapı, ipatka tıkembi ñau!’ nımbambı, kındem dawıkta, nak ‘Yom bı-gamlet’ nıt walı wındıñgot kındem indañmek. ¹⁰ Wındıñda kwelan ñolok yom bımbılok gembı wın Ama Sısınıktoñ palmılak wın daut samettok ¹¹ nak ama kii kesi dalandan ñala ñındıñ nılet, ‘Mılapı, ipatka tıkembi, ikanan ñau!’ ” ¹² Yesulı wındıñ nımbımbı, ama walı mılapı, wolongan ipal tıkembi, amatam dausınangan poñañguk. Tımbı amatam gıtıktı ka-gıtıp gıtıp tımbı, Yambat nı-kındem dambı eñgılıñ, “Nepek ñandin damañgan no nım kañgımıñ.”

Yesulok nanandınlı amalok nanandınjı maklelak

13 Tĩmbi Yesulĩ bĩndambo tuk guaĩ baliliĩnan pi-ĩñaĩguk. Ñaumbi, amatam kimĩn wopumgandĩ endoĩ bĩmbi eni-daut ti-semguk. 14 Tĩmbi walinin yousim ñañaipi, Alifaielok niñña Livailĩ takis epep ilan pipalĩmbi kaĩbi niĩnguk, “Bĩm nep kle-ku!” Nĩmbĩmbi, kenan bimbi mĩlapi, kusei kimĩpi kle-ĩñaĩguk.

15 Tĩmbi Livailĩ Yesu ni-tiañeum ilnan loubi, nana towiĩguk. Tĩmbi takis epep ama gĩta ama endikĩne manda nim kimĩt-kle-kiliĩ eañ (ama wandisi asupgandĩ Yesu kleĩgĩliĩ) endĩ bo Yesu gĩt gwaĩgwaĩii en gĩta lombi, nana yakan naĩgĩliĩ. 16 Tĩmbi Falisi ama endok boĩgĩpsĩnan nanĩn endikĩne manda nandĩ-tale ama diwĩn endĩ Yesu en gĩta pipapi, nana nambĩmbi kaĩbi, nandu mĩlataumbi, gwaĩgwaĩiila enbi eĩgĩliĩ, “En neta takis epep ama ba ama endikĩne manda nim kimĩt-kle-kiliĩ eañ en gĩta papi, nana nalak?” 17 Eumbi, Yesulĩ manda wĩn nandĩmbi, ñĩndĩñ enbi eĩguk, “Kĩndemsi endĩ gwasap amaloĩ silakan nim ñaña. Wĩn jĩmbasiat endĩĩgot gwasap amaloĩ ñaña. Wĩndĩĩgangot nak ama diĩndĩm enda nim bĩĩgut. Nim a. Nak ama yomsiat eni-tiañeupi bĩĩgut.”

Yesulok nanandĩniĩ sosĩlok nanandĩnjiĩ makle-lak

18 Tĩmbi nain nola Yoane tuk i-sem-i-sem kena tiĩnguk endok gwaĩgwaĩii gĩt Falisi ama endĩ sosĩlok telak kleĩpi, nana gĩtik kimĩsip tiĩngĩliĩ. Tiĩĩliĩmbi, ama diwĩn endĩ Yesuloĩ bĩmbi ni-kaĩbi eĩgĩliĩ, “Yoanelok gwaĩgwaĩii ba Falisi ama endok gwaĩgwanjiĩ endĩ nana kimĩsip tiĩmbĩmbi, neta dikok gwaĩgwaĩgailĩ wĩndĩñ

nim tañ?” ¹⁹ Ni-nandumbi, Yesuli enlok ba gwañgwañiilok plon ññdiñ embi enguk, “Tikap ama noli tam timbektok nana sina wopum timbimbi, nolii kiti-semum biñgilañ endi kindem nana kimsip tneliñ ba? Nim a. Ama wali nolii gita palñilimbi, nana kimsip kindem nim tneliñ. ²⁰ Gan nain win indaumbi, ama entiañeñguk en noliilok boñgipsinan nanin yapma tike-ñaumbi, wolondamek noliili nana kimsip tnekalñ.”

²¹ Yesuli windiñ embi, sosiloñ telak git enloñ telak wolo eyout manda tipet embi, ññdiñ enguk, “Nimbek noli dasindasi damanin dikñendikñen plon sandum kusip komblin nim kimit takapbi youlek. Windiñ timbekta, kaik wali damanin tiañeumbi blañganeumbi, ginañ wopungan sinik indauk. ²² Timbi bo wain tul komblin wain gwilap kawai ginañ nim wili gilowik. Windiñ timbekta, tulli bendi-wopum dambi, gwilap timbi tawaumbi, tul gita gwilap kolandemik. Wala timbi wain tul komblin win gwilap komblin ginañ wili gilolok.”

Yesulok nanandiñli Moselok endikñe manda maklelak

²³ Timbi Sabat patnandi nain nola Yesuli plaua kena boñgip dikñe-ñaupi ñaumbi, gwañgwañiili en kle-ñañgilañ. Ñañipi, kusei kimpipi, plaua minjip met-nañgilañ. ²⁴ Timbi Falisi amali yambimbi, Yesu nimbi eñgilañ, “Wi ka! Neta endi kimsip manda maklembi, patnandi nainda kena tañ?” ²⁵⁻²⁶ Eumbi tambane-enguk, “Nain wolonda Abiatali tapma amalok telak damanji

pal+iñ+iłmbi, Devit g+i amañii nananj+la gawat ti-pal+iłmbi, Devitti n+itek t+iñguk? S+iñdi kasat w+iñ n+iłm pinat-nandi+iñg+ił+iñ bek? Devit end+i Yambat-tok it g+iñañ lombi, plaua Yambatta m+iłm+iłn mepi nañguk. Plaua w+iñ tapma amal+iñgot nanalok, gan Devitti k+iłm+iłsip manda maklembi, plaua nañbi, noliila bo mep emumbi nañg+ił+iñ.”

²⁷ Yesul+i w+iñdi+iñ embi en+i-daklembi eñguk, “Yambatti ama Sabatta t+iłmbi n+iłm t+iłmbi in-dañguk. N+iłm s+iñ+k. End+i Sabat patnandi nain w+iñ amatam ep t+iłmbi pañg+i tanel+iñdok k+iłm+iłkuk.

²⁸ Wala t+iłmbi nak, Ama S+iñ+iñ+k+iłt+i, amatamdi Sabat patnandi nainda nek nek k+iłndem t+iñdi+lok ewa talelak.”

3

¹ T+iłmbi Sabat patnandi nain nola Yesul+i b+iñdambo it kiyau g+iñañ loumbi, ama kii dalandan noli wolok pipakuk. ² Pal+iłmbi, Yesulok kanj+k+iñii end+i Yesu manda plon k+iłm+iłtnel+iñdok nandi+iñg+ił+iñ, wala t+iłmbi end+i Yesu Sabattok sambat kleñ+iłpi, ama w+iñ kañbiutak, ba k+iłm+iłsip makleñ+iłpi, ama w+iñ t+iłmbi k+iłndem dautak wala katuak+ił+iñ. ³ W+iñdi+iñ ka-tual+iñ+ił+iłmbi, Yesul+i ama kii dalandan n+i-tiañembi n+iñguk, “M+iłlapi indangan it!” W+iñdi+iñ embi, ⁴ Falisi amala en+i-kañbi eñguk, “Sabattok end+i k+iñe manda wali n+itek elak? Patnandi nainda k+iłndem ba kolan t+iłlok, ama ep t+iłmbi k+iłndem dalok ba ep t+iłmbi k+iłmlok?” Yesul+i w+iñdi+iñ en+i-kaumbi, manda tambon n+iłm tambane-n+iłmbi, s+iłlak namb+iłm ñaumbi pak+ił+iñ.

⁵ T+iłmbi Yesulok g+iñañ di-kokop eneumbi tambane-yamb+iłmbi, g+iñañ kwamb+iñdanj+la

walen kolaumbi, ama wala ñ+ndiñ niñguk, “Kika kosuat!” Eumbi, kii kosuapi, kindem dañguk. ⁶ Timbi Falisi ama endi it kiyau bimbi, pawañ poñambi, wolongan ama wapmañ Elottok sambatñii git kimin tiñgiliñ. Kimin timbi, kusei kimpipi, nittek timbi witneñ eñipi, manda e-lonji-tiñgiliñ.

Amatam kimin gitikti Yesu kleñgiliñ

⁷ Yesu git gwañgwañii endi pi-ñambi, Galili tuk guañ baliliñ ñañgiliñ. Ñañilimbi, ama kimin wopungan endi Yesu kleñgiliñ. Endi Galili kwelan naningot nim a. Amatam Judia kwelan ⁸ ba Jelusalem it kwelan, ba Idumaia kwelan ba Joldan tuk tambon kanda, ba Tilo git Saidon it kwet kandañ pakañ, amatam asupgan endi Yesu kundit neknek ti-kuñguk wolok giñgit nandñgiliñda timbi endoñ biñgiliñ. ⁹⁻¹⁰ Endi amatam asup ep timbi kindem dañgukta, wala timbi ama jimbasiat ba wandanjat endi tikekaneliñdok kle-gimbupi, tambo kle-kot-tiñgiliñ. Windiñ tiñgiliñda timbi, Yesuli kikeñ plon loup nandimbi, gwañgwañiila enguk, “Nim kañbi, amatamdi nep kamaineliñ, wala timbi kikeñ tipnam no bimbi namandi palen.” ¹¹ Timbi ama yal kolanjat Yesu kañgiliñ endi kesinan milelem timbi diñgunembi, ñ+ndiñ kititiñgiliñ, “Dik Yambattok Niñañ sinik.” ¹² Windiñ kititiñilimbi, Yesuli enlok kusei nim e-dakleneliñdok enikimisip kwambiñ ti-semguk.

**Yesuli telak netek plon Yambatti
giñgitñii yambi-dikñelak wala**

eni-daut ti-semguk

Yesulí eni-mumulín 12 ep danguk

¹³ Tímbi Yesulí kwet kímín nolok lombi, ama epmep nandiñguk wakan eni-tiañeum biñgíliñ.

¹⁴ Bíumbi, endoñnan nanin ama 12got epbi, kosi ‘eni-mumulín’ kítímbi enguk, “Sindi nakita kuneliñdok sep danlet. Danbi sani-mulambi, giñgít mandana e-ta-kunekaliñ. ¹⁵ Tímbi yal kolan ep kle-kot-ti-semneliñdok gembí pat-samekak.”

¹⁶ Ama 12 Yesulí ep danguk endok kosi ñindiñ: Simon (koi no Petlo kítíñguk).

¹⁷ Tímbi Sebedilok nñañiit Yakobo gít Yoane (endok koset komblin Boanelges ep kítíñguk, nínílok manda plon ‘Endí dílimat wandiñ’).

¹⁸ Tímbi Andlu, Filip, Batlomio, Mataiyo, Tomas, Yakobo Alifaielok nñañ, tímbi Tadaio, ba Simon Selot. ¹⁹ Tímbi Judas Iskaliot, ama endí Yesu bola tíñímguk.

Yesulok sambat bien sinik wí nin?

²⁰ Tímbi Yesulí gwañgwañii gít ilan ñañguk. Ñaumbi, bindambo amatam asuptí endoñ bí kímín tíñgíliñ. Nain tuop wíndíñ tíñgíliñda tímbi, Yesu gít gwañgwañii endok nana tuk ep na nain no ním inda-semguk. ²¹ Tímbi Yesulok wekal sambat endí giñgít wín nandiñbi, “Ginañ kamalalak” embi, isi kusei bimbi, tíkeneliñdok ñañgíliñ.

²² Ñañílimbi, endíkñe manda nandi-tale ama díwín Jelusalem it kwelan pakíliñ endí Yesu pakuknan bímbi ñindiñ eu satañguk, “Belsebul endí Yesulok ginañnan patak”, ba “Yal kolandok yambí-díkñenjiñ gembí míumbi, yal kolan ep

kle-kotak.” ²³ Eumbi, Yesuli kiti-semum biumbi enguk, “Kusei nekta Satañdi enlok yalñii ep kle-kolek? ²⁴ Tikap it kwet noli tambipi, nisiñgan mimbi, tambo wit-tineliñda, it kwet wali nım kwambiñ dambi palek. ²⁵ Ba sambat noli tambipi, nisiñgan mimbi, tambo wit-tineliñda, sambat wali nım kwambiñ dambi patneliñ. ²⁶ Wındiñgangot Satañdi ikan yalñiila kanjik timbi, ep tambilımda, endi kwambiñ dambi ilektok tuop nım. Endi tale-sın tawık. ²⁷ Timbi Satañ endi ama no gembınat nomık. Ama noli endok it gınañ gembınat lombi, giñgıtñii joñgoñgan ep mektok tuop nım. Dama endi ama gembınat wın tikembi, toalı ap imbi bium palımek, giñgıtñii palımlak wın kindem ep talewık.”

²⁸ Yesuli wındiñ embi yousimbi enguk, “Nak biañgan sanlet: amatamdı diwisıla ba Yambatta kolan ti-ñımbi yom tañda, yom wın gitikkan Yambatti kindem bi-semekak. ²⁹ Gan no endi Dındım Yal nı-kolalakta, endok yomın biñım-biñımlok tuop nım patak, yomın wali papat kwambiñ palımekak.” ³⁰ Endikñe manda nandı-tale amalı Yesulok gınañnan yal kolan patak embi, Dındım Yallok kenan wındiñ e-kolakola e-ta-kuañgiliñda timbi manda wındiñ eñguk.

³¹ Timbi Yesu meñ kwayañii endi tombi, it pawan ipi, Yesu git e-nandı-tineliñdok manda kımilım loñguk. ³² Loumbi, amatam Yesu kle-gımbupi pipakılıñ wali Yesu nımbi eñgiliñ, “Meñga nokai pawan bı ipi, gambınep nandımbi eañ.” ³³ Eumbi tambane-enguk, “Mena notnai wı nin?” ³⁴ Wındiñ embi, amatam kle-gımbup pipakılıñ yambiñipi enguk, “Kawıt! Nokok mena,

notnai ñi pakañ. ³⁵ No endi Yambattok man tañgonelakta, wali wakan nokok mena notnai sinik.”

4

Yambattok mandali telak nittek plon pindi dam ñalak

¹ Timbi Yesuli tuk guañ baliliñ ña-papi, bindambo kusei kimipi, amatam eni-daut ti-semguk. Nain wolonda amatam endoñ bi kimin tiñgiliñ win wopumgan sinik, wala timbi Yesuli kikeñ nolok plon lo pipalimbi, kambak munjulim ñaña enguk. Timbi amatam kimin gitikti tuk bambalnan pipakiliñ.

² Timbi Yesuli nepek asuptok plon eyout manda embi, eni-daut ti-semguk. Tiñipi enguk, ³ “Nandiwit! Ama noli nana minjip kokota kena ginanñ ñaenguk. ⁴ Nambi, minjip kot-ti-kot-ti-ñañilimbi, diwin telak plon pumbi, monikti bimbi, yout-na-taleñgiliñ. ⁵ Timbi minjip diwindi kwet lakatgot kawatti salaiñguknan piñgiliñ. Wolok kwet lakat pakukta, minjipti platikan tawa-lambiñgiliñ, ⁶ gan endi kakai plongot pakukta, maimdi lambi ep dumbi yañetambi kim-taleñgiliñ. ⁷ Timbi minjip diwindi koselek minjip boñgipsinan piñgiliñ endi yakayakan tawa-lambumbi, koselekti gembinjat lambi ep tapli-taleumbi, bien nim laliñgiliñ. ⁸ Tim minjip diwindi kwet galk plon piñgiliñ endi tawa-lambimbi, bien kindem sinik laliñgiliñ. Kwandai diwindoñ bien lakat,

d̄iw̄indoñ kambak asup, d̄iw̄indoñ asup s̄in̄ik w̄indiñ laliñḡiliñ.”

⁹ Yesul̄i eyout manda w̄indiñ embi yous̄imbi enguk, “No en pawañnat endi mandana nand̄imbi t̄ike-k̄iliñ eukak.”

¹⁰ T̄imbi amatam k̄im̄in ḡit̄ik endi ña-taleumbi, Yesu, gwañgwañii 12 ḡita nosii d̄iw̄in nis̄iñgan pak̄iliñ. Papi, eyout manda ḡit̄ik eñguk wolok kusañila ni-kaumbi ¹¹ ñ̄indiñ enguk, “Telak n̄itek plon Yambatt̄i amatam̄ii yambi-d̄ik̄nelak w̄in damañgan pat-sem̄in pakuk, gan nak man s̄inda wakan sanba dakleumbi, k̄isi plon k̄im̄it-talelet. Gan amatamd̄i nokok ḡiñḡit n̄im inda-taleañ enda wakan nak nand̄inand̄i ḡit̄ik w̄in eyout mandaliñgot eni-daut ti-semlet.

¹² W̄indiñ t̄imbambi, endi deimbi kañ, gan n̄im ka-dakleañ, ba pawan̄ji k̄im̄ipi nandañ, gan n̄im nand̄i-dakleañ. Endi ka-nand̄i-dakleneliñda, ḡinan̄ji tambaneumbi, Yambatt̄i yom̄ji k̄indem bi-semek.”

¹³ T̄imbi Yesul̄i yous̄imbi eni-kañbi eñguk, “Eyout manda san̄it wolok kusei n̄im nand̄i-dakleañ ba? W̄indiñda eyout manda ḡit̄ik n̄itek nand̄i-taleneliñ? ¹⁴ Nandañ! Ama nana m̄inj̄ip kotak endi Yambattok manda e-koli p̄ilak. ¹⁵ M̄inj̄ip telak plon p̄ilak wolok walan ñ̄indiñ: manda w̄in nandumbi, ḡinan̄ji ḡinañ p̄iumbi, Satañd̄i platikan bi manda yapma t̄ike-sem̄lak. ¹⁶ Ba m̄inj̄ip kwet kawatgot plon p̄ilak: endi manda w̄in nand̄imbi nand̄i-koñgom t̄imbi nand̄i-dasiañ. ¹⁷ Gan manda w̄in ḡinan̄ji ḡinañ kakai n̄im t̄ilakta, nain dumangangot t̄ike-kuañ. Giñḡit mandala t̄imbi m̄lap ba kan̄jik endok

plon indaumbi, endi platikan s+n+k pip+mbi biañ. ¹⁸ Ba minjip koselek minjip boñg+psinan pilak: ama diwin manda win nandi-taleañ, ¹⁹ gan kwelalok m+lap, ba minem kwilikwili wolok nandi-koñgom juluñgan, ba nepek kusei kusei diwisi wolok galkti ginanji tokñeumbi, manda nandi+mbi, plastik kamalaumbi, bien nim indalak. ²⁰ Ba minjip kwet galk plon pilak wolok walan win ñ+ndiñ: ama endi wakan manda nandim kasilembi tike-kuañda, bien ep tindinj+ plon inda-ta-ñalak: diwindi lakat, diwindi kambak asup, diwindi asup s+n+k laliañ.”

Yambattok mandali telak nitek plon bien indalak

²¹ Timbi Yesuli Yambattok mandala ñ+ndiñ enbi eñguk, “Ama noli sipala it g+nañ tike-lombi, kambotti tapliwik ba pipat doundou kapmainan k+m+lek ba? Nim a! Endi it g+nañ tike-lombi, indangan k+m+l+mbi kol+ salewik. ²² Wolok tuopgan manda gitik pat-sembin patak win eu inda-daklelok. Timbi nepek gitik wit-tapliñg+liñ patak win timbi inda-daklelok. ²³ No en pawañnat endi mandana ñ+n nandi+mbi tike-kiliñ eukak.”

²⁴ Yesuli windiñ embi enguk, “Pawanjili manda nitek nandañ win nandi+mbi tike-kiliñ enekaliñ. Manda nitek nandi+mbi tañgoneañda, Yambatti wolok tuopgan nanandi sambi, nombo yousimbi sami-s+n+k taukak. ²⁵ Neta, no endi nanandi Yambatti m+ñguk win tike-kulakta, endok nanandin win timbim wopum daukak. Gan no endi nanandi win nandi-k+mnembi nim tike-kulakta, nanandin palimlak win apma tike-ñ+m+umbi, silak palekak.”

Yambatti telak nitek plon giñgitiñii yambi-dikñeumbi inda-sata-tañ

²⁶ Timbi Yesuli yousimbi enguk, “Yambatti enlok giñgitiñii telak nitek plon yambi-dikñeumbi inda-sata-tañ, nak wolok plon eyout manda no ñindiñ sanba nandiwit: ama noli kena ginañ nana m+njip kot-ti-kot-ti-t+lak. ²⁷ Kot-talembi, ilan ñambi, tim sandap dou-m+lat-ta-kuumbi, m+njip wali bendi-wopum dambi, m+ndiñ lambilak. Gan telak nitek plon lambilak w+n en nim nandilak. ²⁸ Kwet en kena timbimbi, bien indalak. Dama m+ndiñ lambi-indaumbi, sap kim+limbi, siñgi kandañ bien indalak. ²⁹ Bien gil+ita-taleumbi, epep nain indaumbi, ama wali bien ep mlak.”

³⁰ Yesuli yousimbi enguk, “Yambatti telak nitek plon enlok giñgitiñii tipet sin+k w+ngan yambi-dikñeumbi inda-sata-tañ? Kusei wolok plon n+ndi eyout manda nek enambi dakleutak?

³¹ Yambattok k+kesipm+n wolok bendimbendin w+n wambiñ m+njip nom+k. M+njip w+n tipnam sin+k, m+njip diw+n kena ginañ kokañ w+n wolok tuop nim. ³² Kwet plon kotnambi, lambi bendi-wopum dambi, yaya diw+n gitik w+n yapma klelak. Kii gayam wopungan timbimbi, mon+kti kindem wolok plon isi timbi, pitiñ patneliñ.”

³³ Yesuli manda eni-ta-kumbi, eyout manda wandiñ asupgan eñguk; w+n amatam nand+nand+nj+lak tuop enbi, ³⁴ kwapmeñgan eyout mandaliñgot enliñguk. Gan eyout manda wolok bien gwañgwañii n+siñgan palimek e-dakle-ti-semliñguk.

Yesulí gembín gwañgwañiila daut semguk

Yesulí sasale gít tuk enbimbi, kílp eñgimik

³⁵⁻³⁶ Sandap wolonda kwet kílím eumbi, Yesulí kíkēñ plon pipapi, gwañgwañiila enbi eñguk, “Níndí tuk guañ díkñembi, dat kandañ ñana.” Eumbi, gwañgwañiilí ama kímín gítik yambimbi, kíkēñ plon lombi, Yesu joñgo nañgipi, tuk tambon kandañ ñañgíliñ. Tímbi ama díwíndí kíkēñjì tíkembi, ep klembi ñañgíliñ.

³⁷ Ñañílimbi, sasale wopumgandí kusei kímípi, tuk pendílim mílapi, kíkēñjì gínañ píumbi tokñeup tínguk. ³⁸ Gan Yesulí joñgo wíñgan kíkēñ temík síngi kandañ kumba gamba kímípi dou-pakuk. Tímbi gwañgwañiilí tímbi sílíkñembi níñgíliñ, “Níníndaut. Tuk guañ gínañ pínepi tamíñ. Wín ním nandí-nímílañ ba?” ³⁹ Nímímbimbi mílapi, sasale ní-ñombimbi, tuk guañda nínguk, “Gitak! Busukñane!” Eumbi, sasalelí kílp eumbi, tuktí busukñembi pakuk.

⁴⁰ Tímbi Yesulí gwañgwañiila enguk, “Neta gembínjì pílak? Nítekta tímbi, nakíta kuañ, gan gama ním nandí-kílik tí-namañ?” ⁴¹ Eumbi, dambe taletalet tímbi, ní-síñgan e-nandí-tímbi eñgíliñ, “En ama ní-tnein, ñala sasale gít tuk guañdí man tañgoneamík?”

5

Yesulí eumbi, yal kolan asup endí bíit gínanjì gínañ píñgíliñ

1 Tĩmbi Yesu gĩta gwañgwañii endi tuk guañ dikĩembi, tambon kandañ, Gelasa amatamdok kwelan, ña-tomgĩliñ. 2 Tombi, Yesuli kikeñ bimbi, kwambiñ loumbi, ama no yal kolanat amasumnan pakuk endi yambiambi Yesuloñ biñguk. 3-4 Ama win toa kwambiñ ba aindi kii kesi nain nain im-mañgĩliñ, gan ama noli endok gembĩn ti ke-piuktok tuop nim. Endi toa pat-tĩmbi dikĩeumbi, ain wip mĩndi-palĩmbi pa gloliñguk. Tĩmbi endi sañan daumbi, kii kesi toa ba aindi nombo imnelĩndok tuop nim kaañgĩliñda kak biumbi, sumnan dou-mĩlat-pat-tĩliñguk. 5 Tim sandap tuop endi sumnan ba kwet jañgin plon papi, kwawa wopum tĩmbi, kawatti siñgin gwĩlap wipi dombĩmbi pa kulĩñguk.

6-8 Ama endi wakan mayañgan ipi, Yesu kañbi, endoñ woñep biumbi niñguk, “Yal kolan, dik ama gĩnañ nanin poñau!” Nĩmbi ni-gĩñgĩneumbi, bitombi, kesinan mĩlelem ti-ñĩmbi, kwambiñgan kitĩmbi niñguk, “Yesu, Yambat Loloñ Sĩnik endok Niññañ, dik nek ti-namepi bilañ? Nak Yambattok koi plon ganlet: dik kena gim nim namekañ.” 9 Nĩmbĩmbi, Yesuli “Koka nin?” ni-nandumbi tambane-niñguk, “Kotna Kimĩn Gĩtik. Nĩndi asupgandi kuamiñ, ñala.” 10 Endi wĩndiñ embi gĩñgĩnembi niñguk, “Nĩndi kwet ñin bineñdok nim niñi-mulekañ.” 11 Tĩmbi kamañgan bit asup kimĩn wopumgandi kloñnan kumbi, kwet mina-pakĩliñ. 12 Wĩndiñda yal kolan endi Yesuli nandi-semumbi, bit gĩnanji gĩnañ pineliñdok ni-nandiñgĩliñ. 13 Ni-nandumbi nandi-semum ama gĩnañ nanin lambi poñambi, bit gĩnanji gĩnañ

piñgiliñ. Pɪmbi, bitti kloñnan woñep piñbi, kwet bambalnan jilopi, tuk guañ ginañ piñgiliñ. Bit lakat nɪm, 2000 netepok gitik endi piñbi, tuk nam kim-taleñgiliñ.

¹⁴ Timbi bit kauli-dikne ama endi piñbi woñep ñambi, ama it kwelan ba kenanjɪ ginañ pakiliñ tuop kasat ti-semgiliñ. Ti-semumbi, endi nepek nek indaņguk win kaneliñdok biñgiliñ. ¹⁵ Biñbi, Yesuloñ tombi, ama kañbi ka-nandiñgiliñ win: ama yal kolan kimin gitiknat kuņguk endi ginañ nanandin tombiñbi, dasindasi kimpɪ, busukñanangan pipakuk. Amatamdi daut gitiknin wi kañbi misinñgiliñ. ¹⁶ Nepek ka-nandi-tiñgiliñ endi ama yal kolannat kuņguktok plon ba bittok kandañ nepek indaņguk wolok kasat ti-semgiliñ. ¹⁷ Kasat win nandi-talembi, winasili wolongan Yesuli kwesi win bim ñawiktok ni-nandi-timbimbi nandi-semguk.

¹⁸ Timbi Yesuli kikeñ plon loñliñbi, ama yal kolan kle-kolimguk endi kle-ñawiktok ni-nandi-tiņguk. ¹⁹ Gan Yesuli nɪm embi niņguk, “Dik ika kwekanan ñambi, nokai gita kuñpi, Wopumdi telak nitok plon blan ti-gambi nandi-gambi, nepek wopum ti-kindem da-gam-talek wolok kasat ti-semekañ.” ²⁰ Eumbi, ama wali it kwet 10 wolok kandañ ñambi, kusei kimpɪ, Yesuli nepek ti-ñimguk wolok kasat ti-sem-kuumbi, amatam gitikti nandiñbi nandi-gitip gitip tiñgiliñ.

Yesuli wembe sembsembin git tam jimbalat ep timbi kindem daņgimik

21 Tĩmbi Yesu gĩt gwañgwañii endĩ kĩkeñ plon lombi, bĩndambo tuk guañ dĩaĩkĩembi, tambon kandañ ña-tomguk. Tombi, tuk baliliñnan palĩñĩlĩmbi, amatam asupgandĩ endoñ bĩmbi, kĩmĩn tĩñgĩlĩñ. 22 Tĩñĩlĩmbi, it kiyau kaulĩ dĩaĩke ama no koi Jailus endĩ bĩmbi Yesu kañbi, kesinan mĩlelem tĩmbi 23 dĩñgunembi nĩkukulembi eñguk, “Wembana tipmĩnam endĩ sembupi tĩlak. Ñala dĩa kĩndem bĩmbi, kĩkalĩ endok plon kĩmĩlĩmbi, kĩndem dambi palen.” 24 Nĩmbĩ nandĩmbi, en gĩta ñañguk.

Ñañĩlĩmbi, amatam kĩmĩn wopum endĩ kle-gĩmbupi, tambo kle-kot-tĩñĩpi ñañgĩlĩñ. 25 Endok boñgĩpsĩnan tam no ñañguk, endĩ tamdok jĩmbat tĩ-ta-kuumbi, gwĩlat 12 tĩñguk. 26 Tĩmbi gwasap ama asuptĩ gwasap kusei kusei mĩumbi walĩ mĩlap yousĩ mĩumbi, siñgi gawat wopum sĩnĩk nandĩmbi kuñguk. Tĩmbi kena tĩñgĩlĩñ wolok tuan mĩnem kwĩlĩkwĩlĩ palĩmguk gĩtĩk wĩn em-taleñguk, gan jĩmbalĩ nĩm pañgĩtañguk. 27-28 Tam endĩ wakan Yesulok gĩñgĩt nandĩlĩñgukta tĩmbi ñĩndĩñ kĩmĩt-nandĩ-tĩñguk, “Nak dasindasingot tĩke-kautetta, gumañ kĩndem dautet.” Wĩndĩñ nandĩmbi, amatam kĩmĩn gĩtĩk ñañgĩlĩñ boñgĩpsĩnan Yesulok siñgi kandañ ñambi, dasindasin tĩke-kañguk. 29 Tĩke-kaumbi, wolongan wekailĩ kala daumbi, pĩñgĩtu pañgĩta-taleumbi nandĩñguk.

30 Tĩmbi Yesulok gembĩn nolĩ tiañeum nandĩmbi, wolongan tambanembi enĩ-nandĩmbi eñguk, “Nĩndĩ dasindasina tĩke-kalak?”

31 Eñĩlĩmbi, gwañgwañiilĩ nĩñgĩlĩñ, “Kalañ:

amatam kimin gitikti gep kle-gimbupi tambo kle-kot-tañ. Neta ‘Nindi neplak?’ elañ?’ ³² Gan Yesuli ‘Nindi sinik nep mik?’ win ka-daklewiktok yambi-ta-ñañguk. ³³ Windiñ timbimbi, tam endi piñgiu plon kundit indañguk wala nandim+simbi, blañblañ tiñipi Yesuloñ biñguk. Bimbi, kuañ dombinnan milelem ti-ñimbi, enlok kusei eu tawaumbi niñguk. ³⁴ Nimbimbi, Yesuli niñguk, “Wembe, nanandi kwambindañgala kindem dalañ. Mlapka taleumbi, waleña kindem daumbi, ña kindemgot kuukañ.”

³⁵ Yesuli tam manda windiñ ni-paliñlimbi, it kiyau kauli-dikñelok ilnan nanin ama diwin manda tike-bimbi, nosi kañbi niñgiliñ, “Wembaña ip sembilak. Ñala endaut amali silakan nektok ikanan kesit gawat ñautak?” ³⁶ Gan Yesuli manda win nandi-kimnemi, kauli-dikñela niñguk, “Nim misiwini, silak nandi-kilik ti-nami-ta-ñaukañ!” ³⁷ Windiñ embi, amatam gita gwañgwañii diwin en nim kleneliñdok eni-kimisip ti-sembi, Petlo, Yakobo gita kwayañ Yoane endiñgot yanañgipi ñañguk. ³⁸ Nambi, kauli-dikñelok ilan tombi, amatam kimin giñgili ba mano kulim timbi kut-palimbi yambiñguk. ³⁹ Yambi-nandimbi, it ginañ lombi enguk, “Sindi nehta giñgili wopum timbi kut-pakañ? Wembe ñin nim sembi, endi silak dou patak.” ⁴⁰ Windiñ eu nandimbi, kolan ka-kwalepgiliñ.

Gan Yesuli amatam gitik ep kleum pawan piumbi, wembe meñ beu gita gwañgwañii tipet git no win yanañgipi, wembe pakuknan loñguk. ⁴¹ Lombi, wembe kii tikembi, nisilok manda

plon “Talita kumi” niñguk, w+n ñ+ndiñ, ‘Wembe tip, m+lat ganlet.’ ⁴² Eumbi, wolongan wembe wali m+lap, ñañamb+ti tiñguk. (Wembe wolok gw+lali 12.) Timbi amatam wolok pak+liñ endi nepek w+n ka-sil+kñembi, nanand+nji n+m nandi+dakleñg+liñ. ⁴³ Timbi Yesuli kasat ama di+w+inda n+m enneliñdok k+m+isip kwambiñ ti-sembi, wembe w+n nana m+umbi nambektok enguk.

6

Nasalet nasili Yesulok gemb+la nandum tlal tiñguk

¹ Timbi Yesuli kwet walinin ñambi, gwañgwañii g+ta il kuseinan ñam pakuk. ² Pakap, Sabat patnandi nain indaumbi, it kiyau g+nañ lombi, kusei k+m+ipi, amatam eni-daut ti-semumbi nandiñg+liñ. Timbi asupti nandi-g+tip g+tip timbi eñg+liñ, “Ama silanin ñali manda g+tik ñin denanin inda-ñ+m+ñguk? Nanandi wopuwopum ñin inda-ñ+m+ñguk w+n netepein s+n+k? Ba kundit t+nd+n walan w+n engano s+n+k! ³ Endi it t+ndi ama silanin w+n! Malialok niñañ, ba Yakobo, Jose, Juda g+ta Simon, endok dasi. Timbi wiwii endi n+n g+ta kuañ.” W+ndiñ embi nandi-ñ+mum pi-s+n+k tañguk. ⁴ Timbi Yesuli enguk, “It kwet di+w+n endi plofet ama nola nandum loloñ tilak, gan ilnan nasi ba nolii ba wekal kusipñii endi ka-m+isi-ti-ñ+mañ.”

⁵ W+ndiñ tiñg+liñda timbi, kundit engano timbepi nandum m+lataumbi, silak ama j+mbasat tipet s+n+k kiili ep kaumbi, k+ndem dañg+liñ.

⁶ Tiñ+ipi nandiñguk, “Nekta s+n+k timbi, kenanala

nandum tlal t̄lak?” W̄ndiñ nandiñipi, eni-daut ti-semektok it kwet kle-ḡimbut-ñañguk.

Yesuli endok kusei gwañgwañiila daut semguk

Yesuli gwañgwañii 12 kenala eni-mupi, endikñe ti-semguk

⁷ T̄imbi Yesuli gwañgwañii 12 eni-tiañeum b̄umbi, kena t̄inel̄iñdok ama t̄ipet t̄ipet eni-mupi, yal kolan ep kle-semnel̄iñdok gemb̄i emguk. ⁸ T̄imbi enguk, “S̄indi ñanepi, nepek no n̄im t̄ike-ñanekal̄iñ, toñanj̄iñgot. Nana ba lik w̄n n̄im t̄ike-ñanekal̄iñ, ba m̄inem kwandai ḡim̄in no dasindasin̄j̄i ḡinañ n̄im dasinekal̄iñ. ⁹ Kes̄is̄ilok gw̄ilap w̄nda t̄ikenekal̄iñ, dasindasi t̄ipet w̄ n̄im, noñgangot dasinekal̄iñ.” ¹⁰ W̄ndiñ embi enguk, “It kwet nolok tomb̄imbi, ama nol̄i sani-tiañeumbi, endok il ḡinañ londekam̄ik, it kwet wolok patekam̄ik tuop endok ilnangot dou-m̄ilat-ti-patekam̄ik. ¹¹ T̄ikap it kwet nolok tomb̄imbi, w̄nas̄il̄i not n̄im ti-sambi, mandanj̄i n̄im nandiñekal̄iñda, yambimbi ñanekal̄iñ. Ñanepi, kes̄isi plon kw̄il̄iñ sapak w̄it-sapleum piukak. W̄ndiñ t̄imb̄imbi, kundit kolan t̄iñḡil̄iñ w̄n ka-nandi-tomnekal̄iñ.”

¹² Yesuli w̄ndiñ eumbi, gwañgwañiili ñambi, amatam ḡinan̄j̄i tambaneneliñdok ḡiñḡit manda enḡil̄iñ. ¹³ T̄iñipi, yal kolan asup ep kle-kot-semḡil̄iñ, ba j̄mbasat asup gwasap tull̄i saplesembi, ep t̄imbi k̄indem dañḡil̄iñ.

Elotti Yesulok gemb̄in nandi-tomguk

14 Tĩmbi Yesulok koi giñgĩt pĩndĩ dañgukta tĩmbi, ama wapmañ Elot endĩ bo wĩn nandĩñguk. Ama diwisiĩ Yesula ñĩndĩñ eañgĩliñ, “Yoane, tuk i-sem-i-sem ama en wakan bĩndambo kĩmnan nanin mĩlakuk, wala tĩmbi endĩ kena gembĩnat tĩmbi kulak.” 15 Ba diwĩndĩ Yesula “En Elia” eañgĩliñ, ba diwĩndĩ “Endĩ plofet ama no, plofet ama damanin wandĩñ nomĩk” eañgĩliñ. 16 Wĩndĩñ eumbi, Elottĩ wĩn nandĩmbi pa eñguk, “Yoane, ama wĩn damañgan natna ewa bim dombum kĩmguk, en wakan mĩlapi kulak.”

17-18 Elot endĩ kusei ñĩndĩñda wĩndĩñ eñguk: endĩ bo enlok kwayañ Filip endok tamĩn koi Elodia apma tĩkeumbi, Yoanelĩ giñgĩt wĩn nandĩmbi niñguk, “Dĩk kwayañgalok tam matĩke-patañ wĩn kĩmĩsip manda maklelañ.” Endĩ wĩndĩñ nĩliñgukta, Elottĩ bo tamĩn nandĩ-ñĩmbi, kena gwañgwañii enĩ-mulĩmbi ñambi, Yoane tĩkembali, it kwambiñ gĩnañ im kĩmĩliĩmbi pakuk.

19 Tĩmbi Elodialĩ Yoanela gimbit gĩnan gĩnañ tĩke-papi, wĩlektok nandĩñguk. Gan endĩ tuop nĩm, 20 neta Elottĩ Yoane tĩke-kamaiñguk. Endĩ Yoanela nandum ama dĩndĩm sĩnik, Yambatok kena tĩndĩlok ama no tĩmbĩmbi, enda kamĩsimĩsi e-tĩ-ñĩmguk. Tĩmbi endĩ Yoane nĩtiañembi, mandan nandĩliñguk. Nandĩñĩpi, “Nĩtek tĩmbet?” embi, gĩnañ tĩpet tĩmbi nandĩbendĩ-tĩliñguk. Gan endĩ Yoanelok mandan nandĩ-koñgom tĩliñguk.

21 Tĩmbi Yoane wĩli kĩmbektok telak no Elodiala ñĩndĩñ inda-ñĩmĩñguk. Elottĩ indaindan nain indaumbi, amañii loloñ ba ama sañanjĩlok telak

dama ba Galili kwettok ama biesi ep kimin ti-talembi, nana sina wopum ti-semguk. Timbi endi kimin timbi nana na-palimbi, ²² Elodia enlok wemban endi amaloñ ña tombi, dausinan kap tiñguk. Kap tiumbi, Elot git yokñii endi kañbi nandi-kindem dañgilñ. Timbi Elotti wembe sim niñguk, “Dik nepek wala ba wala eumbi gametet.” ²³ Embi e-kwambiñ dambi niñguk, “Nepek wala ba wala eumbi, kindem gametet. Nak kwet ñin ka-dikñelet wala bo eumbi, kindem tambipi, tambon gametet.”

²⁴ Windiñ eumbi, wembeli meñloñ ñambi nandimbi niñguk, “Nak nektok sinik eutet?” Eumbi, meñli niñguk, “Yoane miti tuk i-sem-i-sem tiñguk endok kumbamla e!” ²⁵ Eumbi, wolongan platik sinik ñambi, Elottoñ tombi niñguk, “Dik ñindañgitañgan Yoanelok kumbam jawañ plon kimpipi namñ!” ²⁶ Eumbi, Elotti nandum kola-sinik tañguk. Gan endi yokñiilok dausinan manda e-kwambiñ da-ñimñgukta timbi, mandan win pi-piwiktok tuop nim nandiñguk. ²⁷ Nim nandi-ñimlok, gan joñgo nandi-ñimbi, wolongan enlok kamaikamai ama no Yoanelok kumbam tike-biuptok ni-mukuk. Ni-mulimbi, it kwambiñ ginañ ñambi, Yoanelok bim dombimbi, ²⁸ kumbam jawañ ginañ kimpipi tike-bi wembe mumbi, meñnli kauptok tike-ñam niñguk.

²⁹ Timbi Yoane gwañgwañiili giñgit win nandimbi, it kwambiñnan ñambi, Yoanelok dalandan tike-ñambi kindikilñ.

Yesuli Juda ama 5000 nana ep towiñguk

30 Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañii 12 wĩn kenala eni-mukuk endĩ undane-bĩmbi, enloñ kĩmĩn tĩmbi, kena tĩñgĩliñ ba giñgĩt manda eni-daut ti-semgĩliñ wolok kasat giťik ti-ñĩmgĩliñ.

31 Tĩmbi amatam asup sińik walĩ yousiyousi ñañambĩt ti-palĩmbi, Yesu gĩta gwañgwañii endĩ nana tuk naneliñdok nandiñgĩliñ, gan nain no niĩm inda-semguk, wala tĩmbi Yesulĩ enguk, “Bĩmbi, niĩnĩngan kwet ama niĩmnatnan ñana! Nain duman wandĩñ ña-kunambi, siñginji busukñanewĩn.”

32 Wĩndĩñ eumbi, endĩ kĩkeñ plon lombi, niĩsiñgan tuk guañ dikñembi, kwet ama niĩmnat tĩmbi dumalaneliñdok ñañgĩliñ.

33 Ñañĩliĩmbi, amatam asupti yambiĩmbi yambinandi-tomgĩliñ. Tĩmbi amatam it kwet tuop nanin biñgĩliñ endĩ bo kesiti woñep ñambi, Yesulĩ ñanepi nandiñguknan dama ña-tomgĩliñ.

34 Tĩmbi Yesulĩ wolok ña-tombi, kĩkeñ plon nanin piñĩpi, amatam kĩmĩn wopum yambiĩmbi, giĩnañli ñĩndĩñ nandiñguk, “Sipsip yambidikñenji niĩmnat nomik tañ”. Wĩndĩñ yambinandiĩmbi, blan ti-sembi, kusei kĩmĩpi, nepek asup eni-daut ti-semguk.

35 Eni-daut ti-semumbi, maim daut ip pi-sembepe tĩngukta tĩmbi, gwañgwañiili endoñ bĩmbi niñgĩliñ, “Ñĩn kwet ama niĩmnatnan patnambi, maim daut ip piupi tĩlak.

36 Wala dik amatam eni-mulĩmbi, it kwet ba it jala ñasiñgan pakañnan wolok ñambi, nananji tua nambĩt.”

37 Eumbi tambane-enguk, “Siñgan nana ep towiut!” Eumbi nandi-piasat tĩmbi niñgĩliñ, “Dik nek elañ? Niĩndi ñambi, miĩnem nek ñali nana tuam bĩmbi emneñ? Miĩnem 200

wolok tuop nım!” * ³⁸ Eumbi enguk, “Sınlok nana nıtek pat-samlak ña kawıt!” Eumbi ña kañbi undane-bımbi nıñgılıñ, “Plaua kıt tambongot tım tuk gaut tıpetgot pat-nımlak.”

³⁹⁻⁴⁰ Eumbi, Yesulı amatam kli kındem plon samba sambat pipatnelıñdok enbımbi, dıwındı 100, dıwındı 50 wındıñ pipakılıñ. Pipalımbi, ⁴¹ Yesulı plaua kıt tambon gıta tuk gaut tıpet wın epmbi, kunum plon dei loumbi, Yambat we ñımguk. We ñım-talembi, plaua ombımbi, gwañgwañii em-ta-ñaumbi, endı bo tıke-papusenembi, amatam emgılıñ. Tımbi Yesulı tuk gaut tıpet wın wındıñgot ep danbımbi, amatam gıtıkkkan emumbi, ⁴² gıtıkkandı nañbi na-tokñeñgılıñ. ⁴³ Wındıñ tımbımbi, plaua ba gaut wın na-tlatlap tım bıñgılıñ wın ep dasiumbi, sandıñ lık 12 tokñeñguk. ⁴⁴ Amatam nana nañgılıñ endoñnan nanin amalok kunakunası wın 5000.

Yesulı tuk guañ plon ñañguk

⁴⁵ Tımbi wolongan Yesulı gwañgwañii enı-gıñgınembi, kıkeñ plon lombi, tuk guañ dıkñembi, Betsaida it kwelan damandama ñanelıñdok enı-mukuk. Enı-mulım ñañılımbi, Yesu en amatam ısınan enı-mulepi pakuk. ⁴⁶ Papi enı-mut-talembi, nımolo tımbektok kwet jañgınnan loñguk.

⁴⁷ Tımbi kwet kılım eumbi, gwañgwañiilok kıkeñdı tuk guañ boñgıpnan ñañılımbi, Yesu en engan kwambıñnan papi, ⁴⁸ yambıñguk wın: sasalelı ñañgılıñ kandañ bıñgukta, kıkeñ plon

* **6:37:** Mınem denalı 200 wın kena nain 200 wolok tuan.

papi tuk k'indit-tlalimbi yambiñguk. Kwet gama n'im salañ'ilimbi, Yesul' tuk guañ plon kesit' ñambi ep t'imbi dumalambi, yapma kle-ñaupi nandiñguk.

49-50 T'imbi gwañgwañiil' Yesu tuk guañ plon b'umbi kañbi, "Walen tip no kamiñ" w'indiñ k'im-it-nandiñg'il'iñ. Endi g'it'ikkandi en kañbi m'is'imbi, gemb'nji p'umbi, kwawa t'iñg'il'iñ. Gan Yesul' manda embi enguk, "Ñ'in natna ya, s'imbasi busukñaneumbi n'im m'is'inel'iñ." 51 W'indiñ embi, k'ikeñ plon loumbi, sasalel' k'ip eumbi, ka-s'il'ikñ'embi nanand'nji n'im nandi-dakleñg'il'iñ. 52 G'inañ kwamb'iñ kuñg'il'iñda t'imbi endi Yesul' plau'al' kundit engano t'iñguk wolok kusei n'im nandi-tomg'il'iñ.

Yesul' amatam nandi-kilik t-i-ñ'im-ñg'il'iñ ep t'imbi k'indem dañguk

53 Tuk guañ d'ikñe-talembi, Genesalet kwe-lan tombi, k'ikeñ t'ike-kwamb'inda-koli p'iñguk. 54 T'imbi k'ikeñ plon nanin p'umbi, wolongan amatam Yesu ka-dakleñg'il'iñ endi 55 it kwet tuop woñep ñambi, kusei k'im'ipi, j'imbosat tañgo plon ep k'im'ipi, Yesul' wand'iñ ba wand'iñ ñañguk tuop nandi'mbi, endoñ ep b'iñg'il'iñ. 56 Endi it kwet tip ba wopum ba it jala nolok ba nolok ñaumbi, amatamdi j'imbosat endoñ ep b'imbi, ini plon yap'ik'il'iñ. Yap'ipi ni-nandi-t'imbi, dasin-dasin kusipgot t'ike-kanel'iñdok nandi'mbi ni-nandiñg'il'iñ. T'imbi nandi-semum t'ike-kañg'il'iñ tuop k'indem dañg'il'iñ.

7

Yesuli nepek nek ñali Yambattok dainan ama timbi kolalak wala eni-dakleñguk

¹ Timbi Falisi ama gít endikñe manda nanditale ama diwin Jelusalem nanin biñgilañ endi bi Yesuloñ kimin tiñgilañ. Kimin timbi ² kañgilañ win: Yesulok gwañgwañii diwin endi sosilok telak nandi-kimnemi, kisi nim wilipi, nana silak ep nambimbi yambiñgilañ. Yambimbi nandum tuop nim ti-semguk. ³ Neta, Falisi ama gít Juda ama dindim kunepi nandañ endi gítik sosilok ep tindinji ep kwambiñ dambi kuneliñdok eni-daut ti-semañ. Ep tindi no win endi kisi nim wilikañda, nana nim nañ. ⁴ Tikap endi kimili tuannanan ñambi bañ, nain wolonda tuk nim iyañda, endi nana nim nañ. Endi Yambattok dainan kindem patneliñdok jawañ kambot gita nepenepek diwin no pat-wilikañ, ba sosilok ep tindi wandiñgot diwin asupgan kimit-klembi tañ.

⁵ Windiñda Falisi ama gita endikñe manda nanditale ama endi Yesu ñindiñ ni-kañgilañ, “Nitekta timbi, gwañgwañgaili sosilok ep tindi nim kimit-klembi, kisi nim wilipi nana nañ?”

⁶ Nikaumbi enguk, “Ama man manbenji tipelat! Eu inda manda no plofet Aisaiali youkuk win sindok juluniñtsilok kusei inda-dakle-kiliñ elak. Yambattok manda win ñindiñ youyulin patak, ‘Amatam ñali manjilañgot kotna tike-loañ, gan ginañ nanandinjili mayañgan sinik patak.

⁷ Endi mandana nandi-kimnemi, ama silanindok nandinandi eni-daut ti-semañ.

Wĩndĩnda endĩ kap nĩmolo tĩmbi nani-kĩndem
da-taĩ wĩn sĩlanin.’

⁸ Manda wolok tuop sĩndĩ Yambattok endĩkĩne
manda bimbi, amalok ep tĩndĩnjĩ tĩke-kwambiĩ
dambi kleaĩ.”

⁹ Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Sĩndĩ sosĩlok
ep tĩndĩnjĩ kĩmĩt-klenelĩndok nandĩmbi, Yambat-
tok endĩkĩne mandan wĩlambane-kokotok kundit
tĩ-kĩndem daĩ. ¹⁰ Neta, Moselĩ manda ñĩndĩĩ
embi youp biĩguk patak, ‘Dĩk meĩga bekala nan-
dum loloĩ tĩmbekak’, ba ‘No en meĩ beula manda
eni-suambat-tĩlakta, wĩlĩ kĩmbekak.’ Moselĩ
wĩndĩĩ eĩguk, ¹¹ gan sĩndok kandaĩ wĩn ñĩndĩĩ
sĩnĩk: ama no meĩ ba beula ñĩndĩĩ nĩlak, ‘Nepek
nek pat-namlak wĩn Yambat mĩuptok e-kwambiĩ
daĩgut, wala tĩmbi gep kĩmĩlettok tuop nĩm.’
Endĩ wĩndĩĩ nĩmbĩmbi, ¹² sĩndĩ kĩmĩsip tĩ-ñĩmbi
ñĩndĩĩ nĩañ, ‘Dĩk meĩga ba beka bĩndambo
nĩm tĩke-kĩmĩlekaĩ.’ ¹³ Wĩndĩĩngangot sĩndĩ
sosĩlok ep tĩndĩnjĩla yanaĩgĩp piĩĩpi, Yambattok
endĩkĩne manda tĩmbi lakatalak. Tĩmbi sĩndĩ
kundit kolan wandisĩ asupgan pat-taĩ.”

¹⁴ Tĩmbi Yesulĩ bĩndambo amatam kĩtĩ-sembi
enguk, “Sĩndĩ gĩtĩkkan mandana ñĩn nandĩmbi
nandĩ-kĩliĩ ewĩt. ¹⁵⁻¹⁶ Nepek gĩtĩk nambĩmbi
mĩnjĩpsĩ gĩnaĩ pĩlak walĩ sep tĩmbi kolauptok
tuop nĩm. Gan nepek gĩnanĩ gĩnaĩ papi lambĩ-
lamĩtak walĩ mek sep tĩmbi kolayaĩ.”

¹⁷ Tĩmbi Yesulĩ amatam kĩmĩn gĩtĩk yambimbi,
gwaĩgwaĩii gĩta it gĩnaĩ lo-pakuk. Palĩmbi,
gwaĩgwaĩiilĩ eyout manda eĩguk wala nĩ-
kaĩgĩlĩ. ¹⁸ Nĩ-kaumbi enguk, “Sĩndĩ wĩndĩĩngot
nanandĩnjĩ nĩmnat bek? Nana walan kusei
kusei nambĩmbi, mĩnjĩpsĩ gĩnaĩ pĩlak walĩ sep

tĩmbĩ kolaup tok tuop nĩm. Wĩn nĩm nandaĩ ba? ¹⁹ Nepek wandiĩ wali amalok gĩnanjĩ gĩnaĩ sĩnik nĩm pilak. Nĩm sĩnik. Wali tem meĩ gĩnaĩ pĩmbi, temdok telak plon dĩndĩm gan ñambi, tem koĩ gĩnaĩ pilak.” (Yesuli wĩndĩĩ embi, nana gĩtik Yambattok dainan kĩndem gĩtikgot embi eni-dakle-ti-semguk.)

²⁰ Tĩmbi Yesuli yousĩmbi enguk, “Nepek amalok gĩnanjĩ gĩnaĩ papi lambi-lamĩtak wali biaĩgan ep tĩmbim kolayaĩ. ²¹ Nekta, wĩn amalok gĩnanjĩ gĩnaĩ nanĩn sĩnik nanandi kolan wali lambi-lamĩmbi ñĩndĩĩ taĩ: endĩ telak joĩgo kuaĩ, ba kumbu taĩ, ba ama yandip kĩm-taĩ, ba tam ba wapat noloĩ kumbu taĩ, ²² ba kagalkta taĩ. Wĩndĩĩ tĩmbi, tĩmĩpmĩle kusei kusei taĩ. Tĩmbi endĩ not julũĩt taĩ, ba siĩgi mĩsĩ ba mayek nĩmnat sasaleaĩ, ba not ka-gimbĩt taĩ, ba manda winjĩt eaĩ, ba nisĩla nandum loloĩ tĩlak. Wĩndĩĩ tĩĩpi, nandi-kamalambi kuaĩ. ²³ Nepek kolan gĩtik wali amalok gĩnanjĩ gĩnaĩ papi lambĩmbi lamĩtak wali biaĩgan Yambattok dainan ep tĩmbi kolayaĩ.”

Yesuli enlok kusei ama diwĩnda daut semguk

Yesuli Fonisia tam no endok wembanlok gĩnaĩ yal kolan nĩkleĩnguk

²⁴ Tĩmbi Yesuli mĩlapi, gwaĩngwaĩii gĩt Juda amatamdok kwet bimbi, Tail it kwet kandaĩ ñaĩnguk. Ñambi, sĩlak pat-nandi-tĩmbepi it nolok gĩnaĩ lombi, amali en wandiĩ patak wĩn nĩm nandi-ñĩmnelĩndok nandiĩnguk, gan endĩ pat-sembektok tuop nĩm. ²⁵ Nĩm sĩnik. Wembe no

yal kolannat endok meñi ‘Yesu wandiñ patak’ nandiñbi, wolongan endoñ bñmbi, kesinan mñlelem tñmbi,²⁶ diñgunembi, wembanlok gñnañ yal kolan kle-ñimektok ni-gñgñneñguk. Tam wñn endi Juda tam nñm. Endi Fonisia nanin, Silia kwelan indañguk,²⁷ wala tñmbi Yesuli ññndiñ niñguk, “Gwañgwa bisat endi nana dama na-tokñenekaliñ. Nñm kañbi, endok nana wñn yapma tikembi, kamotta ep kot-semneñ.”²⁸ Eumbi, tamdi tambane-nññguk, “Wopum, biañgan elañ. Gan gwañgwa bisat endi nana nambñmbi diñ kwelan piñlak wñn kamotti naañ.”²⁹ Eumbi, Yesuli nanandi kiliktñnlok kusei ka-nandi-tombi niñguk, “Diñ wñndiñ elañ, wala tñmbi kñndem a, ñau! Yal kolan endi wembañga ip kambimbi ññalak.”³⁰ Eumbi, ilnan ñambi kañguk wñn: biañgan yal kolan wali wemban kak ññaumbi, ipal plon pat-nandi-tiñguk.

Yesuli ama kaman no tñmbi kñndem dañguk

³¹ Tñmbi Yesuli gwañgwañii gñt Tail it kwet kandañ pi-ññambi, Saidon it kwet diñkñembi, Dekapolis kandañ ññambi, Galili tuk gwañnan tomguk.
³² Tombñmbi, ama no nañgñpi bñmbi, Yesuli kii endok plon kñmñlektok ni-nandiñgñliñ. Ama woloñk pawañ sipsipmñn, tñmbi man manben mñlap, manda diñdñm ewñktok tuop nñm.

³³ Tñmbi Yesuli amatam kñmñn gñtik wñn yambimbi, ama wñn tiñke-nañgñpi ñña niñsetkan pakñmñk. Palñññpi, Yesuli kii niññañ tiñpetti endok pawañ gñnañ sua embi iwñt suambi, man manben tiñke-kañguk.
³⁴ Tiñke-kaññpi, kunum plon dei loubi yayaññembi, enlok mandan plon “Efata”

eñguk, wɪn “Dɪk tom!” ³⁵ Eumbi, ama wolok pawañ tombɪmbi, man manben salaktaumbi, ku-sei kimɪpi, manda dɪndɪm nandɪmbi eñguk.

³⁶ Tɪmbi Yesulɪ amatamda kasat wɪn nɪm eu satawɪktok enbi, kimɪsip kwambɪm tɪ-semguk. Nain asup kimɪsip wandiñgot tɪ-semliñguk, gan nɪm, endɪ giñgɪnembi pa eu satañguk. ³⁷ Tɪmbi kasat wɪn nandiñgɪliñ endɪ biañgan nandi-sɪlikñembi eñgɪliñ, “Kundit gɪtik tɪ-kulak wɪn kɪndem gɪtikgot. Endɪ ep tɪmbɪmbi, pawanjɪ kaman endɪ bo nandi-tomañ, tɪmbi manjɪ galñguk endɪ manda eañ.”

8

Yesulɪ amatam 4000 nana ep towiñguk

¹ Tɪmbi nain wolonda bɪndambo amatam kimɪn wopum noli Yesu gɪta papi, nananjɪ taleumbi sɪlak pakɪliñ. Palɪmbi, Yesulɪ gwañgwañii ep kimɪn tɪmbi enguk, ² “Amatam nain tɪpet gɪt no nakɪta papi, nananjɪ taleumbi, blan tɪ-semlet. ³ Tɪkap nak sɪlak isɪnan enɪmulam ñanetañda, telak boñgɪpnan dausi diman tɪmbɪmbi kim-katap tɪneliñ. Diwɪn noli kwet mayañgan nanin bɪmbɪn.” ⁴ Eumbi tambane-niñgɪliñ, “Kwet ñolok it kwet nɪmnat. Nɪndɪ nana tuop denanin tɪkemi ep towinetamiñ?” ⁵ Eumbi eni-kañguk, “Sɪnllok nana nɪtek pat-samlak?” Eumbi niñgɪliñ, “Plaua kɪt tambon tɪpetgot pat-nɪmlak.”

⁶ Tɪmbi Yesulɪ amatam enbɪmbi, kwelan pipakɪliñ. Pipalɪmbi, endɪ plaua kɪt tambon tɪpet ep papi, Yambat we ñɪmbi ep tambɪpi,

gwañgwañiila emguk. Emi-ta-ñambi, dani-papusenembi emneliñdok enbimbi, wolok tuop timbi emgilañ. ⁷ Tiñipi, Yesuli tuk gaut tiptip tipet sinik pat-semguk wi epbi, Yambat we ñimbi, win bo dani-papusenembi emneliñdok enbimbi emi-ta-ñañgilañ.

⁸ Timbi amatamdi nana win nañbi natokñeñgilañ. Timbi nana na-tlatlap timbimbi dip pakuk win ep dasiumbi, sandiñ lik wopum kit tambon tipet tokñeñguk. ⁹ Amatam nana nañgilañ win 4000 netepek. Timbi Yesuli enimulim ñaumbi, ¹⁰ wolongan endi gwañgwañii git kikeñ plon lombi, Dalmanuta kwet kandañ ñañgilañ.

Yesuli gwañgwañii en Mesia timbi dakleñguk

Yesulok kusei gama nim nandi-tomgilañ

¹¹ Timbi Falisi ama endi Yesu tue-kambi timbimnepi endoñ bimbi, en gita e-taña-tambit timbi giñginembi, Yambatti endok kusei timbi daklewiktok nandimbi, kundit no timbim kaneliñdok niñgilañ. ¹² Nimbimbi, Yesuli ginañ kwambindanjila nandum mlataumbi enguk, “Neta amatam ñali kundili kanepi eañ? Nak biañgan sanlet: kundit wandiñ no nim daut samum kanekaliñ. Nim sinik.” ¹³ Yesuli wandiñ embi, Falisi ama yambimbi, gwañgwañii gita bindambo kikeñ plon lombi, tuk guañ tambon kandañ ñanepi ñañgilañ.

¹⁴ Ñañipi, gwañgwañiili kamalambi, nana no nim ep biñgilañ, gan plaua noñgangot kikeñ plon pat-semguk. ¹⁵ Timbi Yesuli nandinandi

moyendi gwañgwañiilok gɨnanji gɨnañ bendi-wopum dawik wala misimbi, molo manda eyout plon kimipi enguk, “Sindi Falisi ama ba ama wapmañ Elot endok plaua kimili bendila kakiliñ enekaliñ!” ¹⁶ Eumbi, gwañgwañiili nisin gan “Nana nim pat-nimlakta wala elak bek” embi e-nandi-tiñgiliñ.

¹⁷ Timbimbi Yesuli win nandimbi eni-kañbi eñguk, “Sindi nana nim win neta e-nandi-tañ? Sindi kusatna gama nim nandimbi nandi-tomañ bek? Windiñ gɨnanji kwambiñ dañguk bek?” ¹⁸ Sindi dausat, gan nim kañ, ba pawanjat, gan manda nim nandañ, ba sindi nandi-kamalayañ bek? ¹⁹ Nak plaua kit tambogot win tambipi, ama 5000 ep towiwambi, nambim dip pakuk win sindi sandiñ lik nittek dasium tokñeñguk?” Yesuli windiñ eni-kaumbi, “Lik 12 tina tokñeñguk” niñgiliñ. ²⁰ “Ba nak plaua kit tambon tipetgot wali amatam 4000 ep towiwambi, nambim dip pakuk win sindi sandiñ lik wopum nittek dasium tokñeñguk?” Eumbi, “Lik kit tambon tipet tina tokñeñguk” niñgiliñ. Nimbimbi, ²¹ ñindiñ enguk, “Sindi kusatna gamañgot nim nambi-nandi-dakleañ bek?”

Yesuli ama no dai kolan timbi kindem dañguk

²² Timbi Yesuli gwañgwañii gita Betsaida it kwelan ña-tomguk. Tombimbi, ama dai kolan no endoñ nañgip bimbi, tike-kauptok ni-nandiñgiliñ. ²³ Timbi Yesuli ama en kii plon tikembi nañgiliñ, it kwet pawañ piñgimik. Timbi Yesuli ama wolok dai plon iwit suambi, kiili endok plon kimipi ni-kañguk, “Dik nepek no

kalañ ba nım?” ²⁴ Nımbımbı deımbı eñguk, “E. Nak ama dıwın yambılet. Gan nak yambıwambi, kombalı ñañ nomık tılak.” ²⁵ Eumbı, nombo kii dai plon kımılımbı, dai gembınat deımbı, kındem dañguk. Kinde daumbı, nepenepek gıtık wın ka-dakleñguk. ²⁶ Tımbı Yesulı ama wın it kwelan nombo loup tok nı-kımısıpbı, dındıngan ilnan ñauktok nı-mukuk.

Yesulı enlok kusei tımbı dakleñguk

²⁷ Tımbı Yesulı gwañgwañıi gıta pı-ñambi, it kwet tiptip Sisalia Filipai it kwet wopum kle-gımbupı pakılıñ wandıñ ñañguk. Telak plon ñañıpi, gwañgwañıi enı-kañbı eñguk, “Amatamdı naka nin sınık pa nanıañ?” ²⁸ Eumbı nıñgılıñ, “Dıwındı dıka Yoane amatam mitı tuk i-sem-ta-kuñguk en ganıañ. Tımbı dıwındı dıka Elia ganıañ, wın pılofet ama damanin endı bındambo indaup een ip wakan bek. Ba dıka pılofet damanin no pa ganıañ.” ²⁹ Eumbı, Yesulı enı-nandımbı eñguk, “Gan sınıla naka nin sınık nanıañ?” Eumbı, Petlolı manda ñındıñ tambane-nıñguk, “Dıtna Mesia wakan.” ³⁰ Eumbı, Yesulı kımısıpbı tı-sembe, gama enlok kusei ama nola nım ennelıñdok enguk.

³¹ Tımbı wolongan Yesulı kusei kımıpi, Yambattok nanandı kwambıñ Mesia enlok plon ñındıñ enı-daut tı-sembe enguk, “Amalok Nıñan endı mılap ba sıñgi gawat kusei kusei inda-ñımektok. Ama bıesi, tapma ama bıesi gıt endıkñe manda nandı-tale ama endı kusalı kaumbı, tuop nım tımbımbı, sıñgi wılımbımbı wılı kımbekak. Tımbı sandap tıpet gıt no tımbımbı, bındambo kımnan nanın mılalkekak.”

³² Yesuli wɨndiñ eñipi eni-dakle-ta-ñañguk. Eu dakleumbi, Petloli engan tiañem ñambi, kusei kimipi, manda wolok ni-ñombiñguk. ³³ Gan Yesuli tambanembi, gwañgwañiilok dausiñan Petlo ni-ñombimbi eñguk, “Satañ, dik nambi ñau! Dik amalok nanandiñgot klelañ, Yambattoñ nim.”

Yesuli en kle-kuñgulok manda enguk

³⁴ Timbi Yesuli amatam kimin wopum wakit gwañgwañii kiti-semum bumbi enguk, “Ama no endi nak nep kle-kuupi nandilakta endi enlok nanandin ba galk siñgi wipi, kloñbali tike-lo-bembi, nep kle-kuuktok elet. ³⁵ Neta, no endi natnala ba giñgit manda kindemnalok kuñgun bi-namlak, endi wakan kunumdok kuñguñ tale-talen nimnat inda-ñimekak. Gan no endi kwelalok kuñguñ enlok tike-kimilep nandilakta, endi kunumdok kuñguñ kola-ñimekak. ³⁶ Kola-ñimumbi, kwelalok nepenepek kusei kusei gitik ep kasileñguk wali nitek timbi timbi londaukak? ³⁷ Endi kuñgun kolañguk win nek ñali tuambi, bindambo kasileukak? Win tuop nim.”

³⁸ Man ñindiñgita Yambat siñgi wilimimbi, yomsiat kuañ, ba diwindi naka ba mandanala maetambi kuañ. Nain taletalenan Ama Sisinikti dindim añelo yanañgipi, Beulok gembu ba kol-salennat indangan indaukak wolonda endi bo en maeta-ñimgiliñ win maeta-semekak.”

9

¹ Yesuli wɨndiñ embi enguk, “Nak biañgan sinik sanlet: Yambatti nain kimikuk win indaumbi kusei kimipi, amatam gitik ini plon

gembinat yambi-dikñeukak. Timbi biañgan ñi pakañ sindoñnan nanin diwın endi gama kaik kuñilimbi indaumek kanekaliñ.”

Yambat, Mose gıta Elia endi Yesulok kusei tımbi kwambiñ dañguk

² Kena nain kit tambon noñgan taleumbi, Yesuli gwañgwañii tipet git no, wın Petlo, Yakobo git Yoane yanañgilimbi, kwet jañgin ombap nolok lombi, wandiñ nisıñgan pakiliñ. Palimbi, gwañgwañiilok dausınan Yesulok siñgin walan tikileumbi, ³ dasindasin salembi, walalan bien sınık indañguk. Kwelan ñolok ama noli sandum satnin wandiñ timbektok tuop nım.

⁴ Timbi gwañgwañiili plofet ama damanin tipet, Elia git Mose, endi indambi, Yesu gıta manda e-nandi-timbimbi yambiñgiliñ. ⁵⁻⁶ Yambimbi, kolan misıumbi, Petlolok nanandin kamalaumbi, “Manda nittek ewıt?” embi, Yesula ñındiñ nıñguk, “Nınındaut! Ñi pakamiñ wın kindem sınık. Wala timbi it jala tipet git no mana! Dikok no, Moselok no, Elialok no.”

⁷ Timbi mulukua noli pımbi ep timilimbi, Yambatti mulukua gınañ nanin kıtıu pıumbi enguk, “Ñine nokoñ niñana noñgan sınık. Nak en ka-galkta ti-ñimlet. Sındi endok manda tıke-kwambiñ dambi kunekaliñ!” ⁸ Eumbi, gwañgwañiili wolongan deimbi kañgiliñ wın: Mose git Elia endi ikan pailimbi, Yesu en noñgan palimbi kañgiliñ.

⁹ Timbi endi kwet jañgin plon nanin piñipi, Yesuli nepek wı kañgiliñ wolok manda kasat

ama nola joñgo nim enneliñdok e-kimisip ti-semguk, kasat win Amalok Niñan endi kimnan nanin milalekak wolondamek kindem eneliñdok enguk. ¹⁰ Eumbi, endi Yesulok manda win nandi-kwambiñ dambi, nis-iñgan “Kimnan nanin milatmilat win nitek?” embi e-nandi-tiñgilañ.

¹¹ Timbi endi Yesu ni-kañbi eñgilañ, “Kusei nektok endikñe manda nandi-tale amal Elia Mesialok telak dama biuptok pa eañ?” ¹² Eumbi, Yesuli Yoane miti tuk i-sem-ta-kuñguk endok plon ñindiñ e-youpi enguk, “Elia endi biañgan Mesialok telak dama b+mbi, amatam ginanj+timbi kaitaneliñdok biukak. Gan nitekta timbi, Ama Sis+nikta bo ñindiñ youyoulin patak: endi siñgin gawat kusei kusei bemb+mbi, amal+ni-tike-pi sinik tanekaliñ? ¹³ Gan nak Eliala ñindiñ sanba: endi bo ikan biumbi, amal+nis+llok nanandi klembi, manda endok plon youyoulin patak wolok tuopgan nepek kusei kusei kolan ti-ñimgilañ.”

Yesuli ama gwañgwa no yal kolannat timbi kindem dañguk

¹⁴ Timbi Yesu git gwañgwañii tipet git no endi kwet jañgin bimbi pi-ñambi, gwañgwañii diwin pakilañnan tomgilañ. Tombi yambumbi, amatam kim+n wopumdi ep gimbupi pakilañ, timbi endikñe manda nandi-tale ama diwindi gwañgwañii gita e-tañan tiñgilañ. ¹⁵ Timbi ama kim+n gitik endi Yesu biumbi kañpi, kasilikñembi, endoñ woñep ñambi, we ñimgilañ.

¹⁶ Timbi Yesuli eni-nandi+mbi eñguk, “Sindi neta e-tañan tañ?” ¹⁷⁻¹⁸ Eumbi, amatamdok boñg+psinan nanin ama noli Yesula ñindiñ

tambane-niñguk, “Endaut. Nak niñana yal kolan nat dik timbi kindem dawiktok nañgipi bit, gan dik nim palañda gwañgwañgaili yal kolan win kleklelok enit, gan endi ti nim kañbi biliñ. Yal kolan wali endok man manben timbi galumbi, manda nim pa elak. Nainñin inda-ñimlak tuop yalli niñana timbi kolakolalok tike-kolimbi pa pilak. Timbi man payak lambumbi, man si-gilim dambi, piñgiu diñdiñ pat-tilak.”

¹⁹ Yesuli manda win nandum milataumbi enguk, “Nak ginañ kwambindanjila kunjit tilet. Nain nittek sinik nak nombo sin gita palambi, nandi-kilikti ti-namnekaliñ? Gwañgwa win nokoñ tikem biwit.” ²⁰ Eumbi nañgip biumbi, yal kolan wali Yesu kañbi, wolongan gembu kopi, kwelan kolip umbi, tikile-binjat timbimbi, man payak lambiñguk.

²¹ Timbi Yesuli beu ni-kambi eñguk, “Nain nittek sinik kundit ñindiñ ti-ta-bilak?” Eumbi niñguk, “Damañgan gwañgwa tip palimbi inda-ñimñguk. ²² Nain asup yal kolan wali niñana komba galk ginañ ba tuk ginañ tike-kolimbi pa piumbi, wili kimbektok tuop pat-tilak. Gan, tikap dik tuopta, nanda blan nandi-nimbi, nip kimilekañ.” ²³ Windiñ eumbi Yesuli niñguk, “Netekta ‘tikap dik tuopta’ nanilañ? Dik nandi: no en nandi-kiliktinat kulakta Yambatti nek inda-ñimektok nandilak wolo tuopgan ti-ñimlak.” ²⁴ Eumbi, wolongan gwañgwa beuli kitimbi niñguk, “Nak nandi-kilik ti-gamlet. Gan nandi-kilikti na lakalakaen, wala timbi nep timbi pañgitawa.”

²⁵ Timbi Yesuli amatam asupti endok kan-

dañ woñep biñgiliñ w+n yambi+mbi, yal kolan+ gwañgwa wolok man ba pawañ masip miñguk wakan ni-ñombi+mbi niñguk, “Natna gani-sipbi ganlet: poñambi, bindambo nim undane-b+mbi piukañ.” ²⁶ Eumbi, yal kolandi kwawa embi, gwañgwa timbi wopungan gemb+ kol+mbi, yal kolan en bim poñañguk. Poñaumbi, kwelan pi wipi, dalandan nom+k pal+mbi, amatam kañgiliñ endoñnan nanin asupti “K+mlak” eñgiliñ. ²⁷ Gan Yesuli gwañgwa kii plon t+ke-m+lal+mbi m+lapi ikuk.

²⁸ Timbi Yesuli it g+nañ lombi, gwañgwañii git nis+ñgan papi ni-kañbi eñgiliñ, “Kusei neta nindi yal kolan w+n klenep ti p+ kamiñ?” ²⁹ Eumbi enguk, “Yal kolan ñandis+ endi ni+molol+ñgot gumañ ep klelok, nepek noli nim.”

Yesuli kimbektok manda enbi+mbi, nain tipet tiñguk

³⁰⁻³¹ Timbi Yesu git gwañgwañii endi w+n nanin ñambi, Galili kwet dikñembi ñañgiliñ. Ñañ+pi, Yesuli gwañgwañii eni-daut ti-semep nandiñgukta timbi amal+ en wandiñ patak w+n nim nandi-ñ+mmeliñdok nandiñgukta. Ñañ+pi, ñandiñ eni-ta-ñañguk, “Amalok Niñan en kanj+kñii endok kis+ plon kim+li+mbi w+li kimbekak. Timbi kena nain tipet git no timbi+mbi, kimnan nanin m+lalekak.” ³² Gan gwañgwañii endi manda eñguk wolok kusei nim nandi-daklembi, ni-kaneliñdok mis+mbi biñgiliñ.

Yesulí kuñgulok manda gwañgwañiila eni-daut ti-semguk

Kiupi kuñgulok manda

³³ Tĩmbi ñakap, Kapaneam it kwelan tombi, it gĩnañ lo-taleumbi, Yesulí gwañgwañii eni-nandĩmbi eñguk, “Telak plon nekta e-tañan tĩlĩñ?” ³⁴ Eni-nandumbi, endi telak plon “Gwañgwa nĩndok boñgĩpnĩnan nĩndi sĩnik nĩp maklembi, dama tĩlak?” embi, e-kle-kot-tĩngĩlĩnda tĩmbi, manda nĩm embi gitakan pakĩlĩñ.

³⁵ Tĩmbi Yesulí pipapi, gwañgwañii 12 kiti-semum bĩumbi enguk, “Tĩkap ama noli telak dama kuupi nandĩlakta, en wakan enla nandum pĩmbĩ tĩmbĩmbi, nolii gĩtik endok siñgi klekumbi, tĩplaplainjĩ kuukak.” ³⁶ Wĩndĩñ embi, gwañgwa tip no nañgĩp bĩmbi, boñgĩpsĩnan kĩmĩpi, kiilĩ kamai-papi enguk, ³⁷ “No endi naka tĩmbi gwañgwa ñandingan no not tĩ-ñĩmekta, endi nak not tĩ-namek. Tĩmbi no endi nak not tĩ-namekta, nakgot nĩm a, nin nani-mukuk en not tĩ-ñĩmek.”

³⁸ Tĩmbi Yoaneli Yesula “Nĩnĩndaut” embi nĩnguk, “Nain nola nĩndi ama noli dĩkok koka embi, yal kolan ep kle-kot-semum kañgĩmĩñ. Gan endi nĩndoñnan nanin nĩm, wala tĩmbi nĩndi kĩmĩsip tĩ-ñĩmkap nĩm kañbi biñgĩmĩñ.” ³⁹ Eumbi enguk, “No en kotna embi, kundit gembĩnat tĩlak, wandiñ wali nĩtek plon pañgĩtambi, platik nani-kolauk? Wĩndĩñ

tĩndilok tuop nĩm, wala tĩmbi nĩm kĩmĩsip tĩ-
 ñĩmnekalĩñ. ⁴⁰ Neta, no en nĩndok kenanĩla
 kanjik nĩm ti-nĩmlakta endĩ nĩndok notnĩ tĩlak.

⁴¹ Tĩmbi no endĩ Mesialok sambatĩii kuañda
 tĩmbi tukgot gĩpi samek, enda nak biañgan
 sanlet: Yambattĩ plap kena kambakan wandiñ
 wolok tuan biañgan ombĩ-ñĩmekak. ⁴² Tĩmbi
 no endĩ gĩngĩtna koi nĩmnat ñandin no tĩmbi
 pipĩmbi yom tĩlakta, en blangandok. Endĩ kundit
 kolan wandiñ gama nĩm tĩñĩlĩmbi, nolĩ kawat
 wopum no tĩkembali, bim plon tembĩ-ñĩmbi, tuk
 kimbĩñ gĩnañ munjut-kolĩm pĩmbi kĩmbĩmda
 wĩn kĩndem. Nĩm kañbi, kundit kolan wandiñ
 tĩmbĩmbi, Yambattĩ kĩnjan mĩlap wopum ombĩ-
 ñĩmekak.

⁴³⁻⁴⁴ Tĩkap kĩkalĩ gep tĩmbi pipĩmbi yom
 tĩlañda, kĩka wĩn dombekañ. Wĩndĩñ tĩmbi,
 kĩka tambongot kukapi, kuñgu taletalen nĩmnat
 gĩnañ ñaukañ. Nĩm kañbi, kĩka tĩpelatkan
 kukapi, jĩmbĩñdok komba galk taletalen nĩmnat
 gĩnañ pĩwĩñ. ⁴⁵⁻⁴⁶ Ba tĩkap kesĩkalĩ gep tĩmbi
 pipĩmbi yom tĩlañda, kesĩka wĩn dombekañ.
 Wĩndĩñ tĩmbi, kesĩka tambongot kukapi, kuñgu
 taletalen nĩmnat gĩnañ ñaukañ. Nĩm kañbi,
 kesĩka tĩpelatkan kukapi, jĩmbĩñnan gep kolĩ
 pĩwĩñ. ⁴⁷ Ba tĩkap daukalĩ gep tĩmbi pipĩmbi
 yom tĩlañda, dauka wĩn gĩtnei kolekañ. Wĩndĩñ
 tĩmbi, dauka tambongot kukapi, Yambattok
 kuñgu taletalen nĩmnat gĩnañ ñaukañ. Nĩm
 kañbi, dauka gĩtĩk kukapi, jĩmbĩñnan gep kolĩ
 pĩwĩñ. ⁴⁸ Jĩmbĩñ wandiñ siñgin gawat taletalen
 nĩmnat palekak: wandiñ bĩnem amalok gaumjĩ
 nañ endĩ nĩm kĩmnekalĩñ, ba kombalĩ papat

kwambiñ dımbi ei-ta-ñaukak.”

⁴⁹ Yesuli wındıñ embi enguk, “Siundılo tıñıpi, simu tapma plon kımıkañ walı Yambattok dainan tapma tımbı kındem dalak. Wındıñgangot Yambattok dainan kındem daneñdok komba dındınlı amatam nındı gıtık inda-nımlak. ⁵⁰ Simu wın nepek kındem sınık. Gan, tıkap simulok koñgom gembın pailekta, nombo kındem dawıktok nepek no tuop nım tıneñ. Wala tımbi sındı nosıilok boñgıpsınan simu koñgom gembınnat nomık kumbi, ep kiupi busukñanengan kunekalıñ.”

10

Wapatam tambıtambıtok manda

¹ Tımbi Yesuli gwañgwañıi gıt kwet wınanin yousım ñambi, Judia kwelan ba Joldan tuk tambon kandañ ñağuk. Ñañılımbi, amatam kımın no kımın no bındambo endoñ bımbi kımın tıağılıñ. Tımbi kena pat-tılıñguk wındıñgangot bındambo enı-daut tı-sem-ta-kuğuk.

² Tımbi Falisi ama dıwındı bımbi, Yesu tuekañbi tı-ñımnep nandıñıpi nı-kañbi eñgılıñ, “Endıkñe mandalı ama nolı kındem tamın klekolektok elak ba nıtek?” ³ Eumbi manda tambane-enguk, “Moselı sosiila endıkñe manda nıtek kımıt-semguk?” ⁴ Eumbi nıñgılıñ, “Moselı ñındıñ nandı-semguk: ama no endı tamın biup nandımbi, endok kusei pepa plon youp mımbi, kındem nı-kleuk.” ⁵ Eumbi tambane-enguk, “Gınañ kwambındanjıla Moselı endıkñe manda wın youpi kımıt-samguk. ⁶ Gan nain kusei kımıkımılınan wın wındıñ nım pakuk.

Moselî ñîndîñ youkuk, ‘Yambattî ama ep tîmbî indañguk wolonda endî ama gît tam indañgîlîñ. ⁷ Kuseî wala tîmbî amalî meñ beu yambîmbî, tamînlôñ galî-kwambîñ daumbî, ⁸ pîñgîp noñgan indayamîk.’ Wîndîñ youyoulîn patakta tîmbî, ama gît tam endî nombo tîpet nîm tîndemîk. Endî wapatam tîmbî, pîñgîp noñgan patemîk. ⁹ Wala tîmbî wapatam Yambattî ep kiukuk wîn amalî nîm tambîlek.”

¹⁰ Tîmbî Yesulî gwañgwañîi gît bîndambo ilan ña-palîñîpi, wapatam tambo ka-mîsî-tañ wolok nî-nandumbî ¹¹ tambane-enguk, “No endî tamîn ka-mîsîmbî, tam komblin tîlakta, ama walî wakan tamîn kolan tî-ñîmbî, Yambattok dainan telak joñgo kulak wakan. ¹² Ba tam nolî wapai ka-mîsîmbî, ama komblin tîlakta, endî bo wîndîñgangot telak joñgo kulak wakan.”

Nîndî Yambattok kuñgu kwambîñ kasîleukak?

¹³ Tîmbî amatamdî wembe gwañgwa tiptip Yesulî ep kawîktok yanañgîp bîñgîlîñ. Bîñîlîmbî, gwañgwañîilî kîmîsip tî-sembi enombîñgîlîñ. ¹⁴ Wîndîñ tîmbîmbî, Yesulî yambîm gînañ komba dîumbî enguk, “Sîndî wembe gwañgwa yambîumbî nokoñnan bîwît! Yambattî ama ñandîsî wakan enlok gîñgît yambî-dîkñelak, wala tîmbî nombo nîm kîmîsip tî-semnekaliñ! ¹⁵ Nak biañgan sanlet: no endî wembe gwañgwalok tuop Yambattok kapmainan nîm kulakta, endî wakan Yambattok gîñgît nîm.” ¹⁶ Wîndîñ embî, wembe gwañgwa noñgan noñgan ep ya-apbî, kiilî kumbanjî plon kîmîpi, ep gwîlam tî-semguk.

17 Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañii gĩt telak kusei kĩmĩp ñanep tĩñĩĩmbi, ama nolĩ endoñ woñep bĩmbi mĩlele-tĩ-ñĩm nĩ-nandĩmbi eñguk, “Endaut kĩndem. Nak nĩtek tĩmbi, kuñgu taletalen nĩmnat kasĩleutat?” 18 Eumbi tambane-nĩñguk, “Kusei nekta naka kĩndem nanĩlañ? Ama nolĩ kĩndem nĩm, Yambat en noñgandĩ kĩndem. 19 Dĩk endĩkñe manda Yambattĩ kĩmĩt-nĩmĩñguk wolok kusei ip nandĩlañ: ‘Dĩk ama wĩlĩ kĩm nĩm tĩmbekañ. Telak joñgo nĩm kuukañ. Kumbu nĩm tĩmbekañ. Ama joñgo siñgin nĩm siukañ. Ama nolok nepek joñgo nĩm tĩmbĩ pailĩm tĩke-ñĩmekañ. Dĩk nain tuop meñga bekala nandĩsemum loloñ tĩndekamĩk.” 20 Yesulĩ wĩndĩñ eumbi nĩñguk, “Endaut. Nak gwañgwa sim papi kusei kĩmĩp, endĩkñe manda wĩn gĩtik ikan tañgonembi kĩmĩt-kle-ta-bĩlet.”

21 Yesulĩ dĩndĩmgan kambĩ, wale kĩndemda nandĩ-ñĩmbi nĩñguk, “Dĩk nepek noñgan walañgot tĩpĩkalañ. Wala tĩmbi dĩk ñam nepenepeka gĩtik tualok kĩmĩt-taleumbi, mĩnem gamnekaliñ wĩn epmbi, ama pĩmbĩñesĩla emumek, tuan wopum kunum gĩnañ patgamekak. Wĩndĩñ tĩmek bĩmbi, nak nep klekuukañ.” 22 Ama walĩ mandan wĩn nandum mĩlataumbi, timan dai kolañguk. Endĩ il ba kenañ asup palĩnguk wĩ nĩm biuptok nandĩm gĩnañ mĩlataumbi, kak bim ñañguk.

23 Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañii tĩkĩle-yambĩmbi enguk, “Ama kwĩlĩkwĩlĩnjĩat Yambattok gĩñgĩt indanep nandañda endĩ kena kwambĩñ tĩnekaliñ.” 24 Wĩndĩñ eumbi nandĩm nandĩsĩlikñeñgĩlĩñ. Tĩmbi Yesulĩ yousĩm “Nĩñanai”

embi, nombo ñĩndĩñ enguk, “No endĩ Yambattok gĩngĩt indaup nandĩlakta endĩ kena kwambiñ tĩmbekak. ²⁵ Kamel nolĩ lĩk bem gĩnañ tip wolok ña tombepi nandĩwĩmda, endĩ kena kwambiñ tĩmbek. Tĩmbi ama kwĩlĩkwĩlĩlĩn wopum no endĩ Yambattok gĩngĩt indaup nandĩlakta, endĩ wĩndĩngot kena kwambiñ tĩlak, gan endok kenañĩ kamellok kenañ maklembi mĩlata-ñĩmekak.” ²⁶ Eumbi, gwañgwañiilĩ kolan sĩlĩkñembi, nĩsĩngan e-nandĩ-tĩmbi eñgĩlĩñ, “Mĩlap wandĩnda, nĩndĩ kuñgu taletalen nĩmnat wĩn tuop kasĩlewĩk?” ²⁷ Tĩmbi Yesulĩ dĩndĩmgan yambĩmbi enguk, “Ama endĩ nĩsĩlok gembĩnjĩla tuop nĩm, gan Yambattĩ kindem ep mek. En wakan nepenepek gĩtĩk tuop tĩ-taleuk.”

²⁸ Wolongan Petlolĩ nĩnguk, “Yakñe! Nĩndok kandañ nĩtek? Nĩndĩ nepenepekĩ gĩtĩk bi-talem bĩmbi, dĩk gep kle-kuamĩñ wĩn.” ²⁹ Eumbi enguk, “Nak biañgan sanba: no endĩ natnala ba gĩngĩt manda kindemla tĩmbi il ba dalii ba kwayaĩii ba dalaĩii ba wiwii ba meñ beu ba gwañgwa bĩsatĩii ba nana kenañ gĩtĩk bi-taleñguk, ³⁰ endĩ wakan il gĩt dalii gĩt kwayaĩii gĩt dalaĩii gĩt wiwii gĩt meñii gĩt gwañgwa bĩsatĩii gĩt nana kenañ inda-ñĩmbi, yousĩm nombo wopumgan inda-ñĩmekak. Tĩñĩpi, man kwelan ñolok naka tĩmbi kena gĩm mĩumbi, kunumdok kuñgu kusei kĩmĩlekak wolonda kuñgu taletalen nĩmnat inda-ñĩmekak. ³¹ Nain wolonda ama man ñĩndĩngĩt amatamdok dausĩnan damandama tañ endoñnan nanin asuptĩ siñgi patnekalĩñ. Tĩmbi siñgi sĩnĩk endok kandañ asuptĩ dama patnekalĩñ.”

Yesuli kimbil milalekak wolok bindambo embimbi, gama nim nandi-dakleñgılıñ

³² Timbi endi Jerusalem it kwelan loneliñdok telak klem ñañgılıñ. Yesu endi telak dama ti-semumbi, gwañgwañiili endok kundit wi kañ nandi-bendi-timbimbi, amatam ep kle-ñañgılıñdi misimisi plon ñañgılıñ. Ñakap, Yesuli gwañgwañiili 12 nisitngan bindambo ep kimin timbi, enlok plon nepek inda-ñimekak wolok manda eni-dakle-semguk. Eni-dakle-semñipi, ³³ ñindiñ enguk, “Sindi nandañ. Nindi Jerusalem it kwelan loamiñ. Lo-tomnambi, Amalok Niñan win tapma ama biesi ba endikñe manda nandi-tale ama endok kisi plon kimilimbi, wili kimbektok manda eu talembi, Roma amalok kisi plon kimitnekalıñ. ³⁴ Kimilimbi ti-lakalaka e-ti-ñimbi, manji iwitti suambap bit gwılap pisikñattı waipbi wili kimbekak. Timbi maim tipet git no timbimbi, kimnan nanin milalekak.”

³⁵ Timbi Sebedilok niñañiit tipet, Yakobo git Yoane, endi Yesuloñ bimbi niñgimik, “Ninindaut. Niti nepek nola ba nola endetamik win dik nandimbi ti-nimeñdok nandamik.” ³⁶ Eumbi enguk, “Nak sita nek ti-samettok nandamik?” Eni-kaumbi, ³⁷ ama wapmañ patep nandiñgimikta ñindiñ niñgimik, “Dik inda-daklembi, amatam indangan yambi-dikñeukañ, nain wolonda nandi-nimumbi, niton nanin noli kika dindimnan, noli kika kepmanan pipatekamik.” ³⁸ Gan Yesuli enguk, “Siti manda eamik wolok kusei nim nandi-daklembi naniamik.”

Endi wındiñ embi, yousim milap bemep tilak

wolok ñĩndĩñ enguk, “Nak tuk kimbiñ nambetat wĩn sítĩ gĩla nandekamĩk ba? Ba tuk iutat wĩn sítĩ gĩla indekamĩk ba?” Yesulĩ wĩndĩñ enĩkaumbi, ³⁹ “Nítĩ tuop” eñgĩmĩk. Eumbi enguk, “Biañgan. Natna tuk nambetat wĩn sítĩ bo nandekamĩk, ba tuk iutat wĩn sítĩ bo indekamĩk. ⁴⁰ Gan nĩndĩ kĩtna sĩnĩk kandañ ba kĩtna kepma kandañ pipalekak wĩn nak ewa taleuktok tuop nĩm. Pipapipat wĩn Yambat en ikan tí-kĩliñ embi eu tale-semguk.”

⁴¹ Tĩmbi gwañgwañii kít tambon tambon endĩ manda wĩn nandĩmbi, Yoane gít Yakobo enda gĩnanjĩ komba dĩñguk. ⁴² Tĩmbi Yesulĩ enĩtiañeum bĩumbi enguk, “Sĩndĩ nandañ, kwet tuop yambi-dĩkñe ama ba ama loloñ endĩ gĩñgĩtjii kĩndem nĩm pat-yambi-dĩkñeañ. Endĩ ama kunduwat, amatam endok kapmainan kuañda nandĩ-semum nĩsĩlok kena gwañgwa sĩlanin sĩnĩk tĩmbĩmbi, kena gĩm pat-emañ. ⁴³ Gan sĩndok boñgĩpsĩnan wĩndĩñ nĩm inda-samektok sanlet. No endĩ sĩndok boñgĩpsĩnan ama wopum indaup nandĩlakta, endĩ tĩplaplapsĩ kuukak, ⁴⁴ ba telak damanjĩ kuup nandĩlakta, amatam gĩtĩk endok kena gwañgwa sĩlanin kuukak. ⁴⁵ Ama Sĩsĩnĩk endĩ bo wĩndĩñgangot kulak. Endĩ amatam tĩplaplae tí-ñĩmnelĩñdok nĩm, endĩ tambon tĩplaplae tí-sembi, amatam asup endok kĩnjan kĩmbi, yomsĩlok tuan ombi-tale-semektok indañguk.”

Yesulok kusei inda-dakleñguk

Ama dai kolan endĩ Yesulok kusei nandĩ-dakleumbi tĩmbĩ kĩndem dañguk

⁴⁶ Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañii ba amatam kĩmĩn wopum gĩta Jeliko it kwelan bĩ tĩmbi dĩkĩnem ñañguk. Wĩnanin ñañĩlĩmbi, ama no dai kolan amatamda mĩnem ba nanañla kĩtĩnat tĩ-kuñguk koi Batimaio, Timaiolok nĩñañ, endĩ telak pawañ pipakuk. ⁴⁷ Pipalĩñĩlĩm nĩmbi eñgĩlĩñ, “Yesu Nasalet nanin endĩ bilak.” Nĩmbi nandĩm ku-sei kĩmĩpi, Yesu Mesialok koi no plon kĩtĩ-ñĩmbi eñguk, “Yesu, Devittok Nĩñañ, dĩk blan tĩ-namĩñ!”

Gembĩnat kĩtĩ-palĩmbi, ⁴⁸ amatam asuptĩ nĩ-ñombĩmbi nĩñgĩlĩñ, “Gitakan pat!” Gan endĩ kwambĩngan kĩtĩmbi eñguk, “Devittok Nĩñañ-o, blan tĩ-namĩñ!” ⁴⁹ Wĩndĩñ eumbi, Yesulĩ bĩ ipi enguk, “Kĩtĩ-ñĩmĩm bĩwĩn.” Eumbi, ama dai kolan kĩtĩ-ñĩmbi nĩñgĩlĩñ, “Nĩm mĩsĩwĩñ. Endĩ kĩtĩ-gamlak. Mĩlapi ñau!” ⁵⁰ Eumbi, sauloñ koi palĩmbi, dĩkop mĩlapi, Yesuloñ ñañguk. ⁵¹ Ñaumbi, Yesulĩ nĩ-nandĩm eñguk, “Nak nek tĩ-gamĩttok bĩlañ?” Eumbi nĩñguk, “Nandaut loloñ. Nak nombo deiup nandĩlet.” ⁵² Eumbi nĩñguk, “Kĩndem a, ñau! Nanandi-kĩlĩkĩtĩngalĩ gep tĩmbĩm kĩndem dalañ.” Eumbi, wolongan ama wolok dai kĩndem daum deimbi, Yesu klem telak ñañguk tuop ñañguk .

11

Yesu Mesialĩ ama wapmañ nomĩk Jelusalem loñguk

¹ Tĩmbi Yesu gĩta gwañgwañii endĩ lo-ñakap, Jelusalem it kwet tĩmbĩ dumalaumbi, kwet jañgĩn koi Oliv wolok loñgĩlĩñ. Loñĩpi, it kwet tĩpet,

Betfage g'it Betani, wandiñ lo-tombi, Yesuli gwañgwañiit t'ipet eni-mupi ² enguk, "Siti it kwet da patak wolok ñandekam'ik! Ñam lombi, wolongan doñki niñañ toali top bimbin kandedam'ik. Doñki endok plon ama noli no nim pipapi ñañguk. Kañbi pisap nañgipi b'wit! ³ Tikap nimbek noli sambimbi, 'Siti neta w'indiñ tam'ik?' eumbi, ñ'indiñ n'ndekam'ik, 'Molomdi kena m'imbi, platik k'imili undanem b'utak.' "

⁴ Yesuli w'indiñ eumbi ñam, doñki niñañ telak yamanan top bimbin kañbi pisakim'ik. ⁵ Pisatpal'iñ'limbi, ama diwin wolok ik'iliñ endi eni-kañbi eñg'iliñ, "Siti nek t'indepi, toa pisakam'ik?" ⁶ Eni-kaumbi, Yesuli manda eñguk w'indiñgan tambane-eng'im'ik. Eumbi yambium, ⁷ doñki niñañ Yesuloñ nañgipi ñañgim'ik. Ña-tombi, saulonji kiundi'p doñkilok plon k'imili'mbi, Yesuli wolok plon lo-pipapi ñañguk. ⁸ T'imbi amatam asupti Yesu koi giñg'it t'ike-loneliñdok saulonji telak plon samba eñg'iliñ, diw'indi kli sap kena g'inañ nanin domb' mep b'imbi, w'indiñgot telak plon ipaneñg'iliñ.

⁹ T'imbi amatam Yesu telak plon siñgi dama tim kle-ñañg'iliñ endi ñ'indiñ kitimbi ni-t'ikeloñg'iliñ,

"Yambattok koi t'ike-lowit!

Ama ñ'in Molomdok koi plon ni-mul'imbi bi indalak

en ni-k'indek'indem ewit!

¹⁰ Sotni Devit endi giñg'it'itii k'indem yambidi-k'neñguk,

w'indiñgangot ama ñali ti-nimekak,

wala timbi en ni-k'indek'indem ewit!

Yambat kunum g+nañ patak endok koi t+ke-lona!”

¹¹ Yesul+ Jelusalem it kwelan lo-tombi, tapma it sañ simba g+nañ loñguk. Lombi, nepek g+tiñg+tik ka-nandi-ti-talembi, kwet kilim eumbi p+m gwañgwañii ¹² g+ti Betani it kwelan lombi douñg+liñ.

Yesul+ tapma it ti-d+ind+im tiñguk

¹² Kwet salaumbi, Jelusalem ñaneliñdok Betani it kwet bimbi, telak plon ñañipi, Yesul+ nanañ gawat tiñguk. ¹³ Tiñbi deium ñaumbi, komba koi fik no sakñat kañbi, “Bien patak bek?” embi ñam lonjiñguk. Gan bien indainda nain n+m indañgukta, sakgot pakuk. ¹⁴ Wandin kañbi, komba wala niñguk, “D+kok nana bien w+n ama nol+ nombo n+m nambekak.” Eumbi, yala manda w+n gwañgwañiili nandiñg+liñ.

¹⁵ Ñakap, Jelusalem it kwelan lo-tomg+liñ. Tombi, Yesul+ tapma it sañ simba g+nañ lombi, nepenepeksi tapma tiñd+lok tuañg+liñ yambiñguk. Yambiñbi nandum pi-s+in+ik taumbi, kusei k+m+ip ep kleñguk. Ep klembi, ama minem tambo mi kena tiñg+liñ endok k+m+ik+m+its+ ba ama mambaip pat-tuañg+liñ endok gembaji ep w+li tombokuk. ¹⁶ Tiñipi, tapma it sañ simba g+nañ nepek no t+ke-ña-bit n+m tineliñdok k+m+isip ti-semguk. ¹⁷ Tiñbi amatam eni-daut ti-sembi eñguk, “Kwet ñolok plon Yambattok manda ñ+nd+ñ youyoul+n patak, ‘Itna ñ+n kwet tuop amalok n+molo it timbekak.’ Gan s+nd+ it ñ+n timbiñbi, kumbu ama sañan endok kawat tombañ wandiñ tilak.”

18 Amatam kımın wopumdı Yesu manda eni-daut ti-semguk wın nandımbi nandı-silikñe-tiñgılıñ. Tapma ama biesi git endikñe manda nandı-tale ama endi wındıñ nandımbi, Yesu nepek nek tiñguk ba eñguk wolok giñgit nandımbi, amatamdı Yesuloñ kandañ ña galitaleneliñ wala misımbi, wılı kımneliñdok telak e-lonji-tiñgılıñ.

19 Timbi Yesu git gwañgwañii endi kwet kılım eumbi tuop Jerusalem it kwet bimbi ñaañgılıñ.

Yambatti nepenepek gitikkan tuop ti-taleuk

20 Kwet salaumbi, Jerusalem undane-ñañipi, fik komba wın pakuknan bindambo ña-tombi kañgılıñ: komba wali kakainan kusei kımipi yañeta-lo-taleñguk. 21 Timbi Petloli wı kañbi, Yesuli komba ni-ñombiñguk wın nandı-sıwıpi niñguk, “Niñındaut, ñi ka! Komba ni-suambakuñ wın yañeta-talelak.” 22 Eumbi tambane-enguk, “Sındi Yambatti nepenepek gitikkan tuop ti-taleuk wın nandı-kwambiñ dambi kunekalıñ. 23 Nak biañgan sanlet: tıkap ama nolı kwet jañgin ñala ‘Mılapi, tuk kimbıñ gınañ pi!’ embi, wındıñ indauptok nandı-kwambiñ dambi, gınañ tıpet nım tılakta, wolok tuopgan inda-ñimekak.

24 Wındıñda ñındıñ sanba nandıwıt: sındi nımolo tiñipi, nepek wala ba wala Yambat ni-nandumbi nandı-samekak wındıñ nandı-kwambiñ dambi kuañda, bien wolok tuopgan inda-samekak. 25-26 Besi kunum gınañ patak endi sındok ep tındıñji kolan wın bi-samektok

sindi nain tuop nimolo tiñipi, dama nosi nola nandi-kola ti-ñimañ win bi-ñimnekalañ.” *

Yesuli ama biesi gita manda e-kle-kot-tiñguk

Yesuli nindok manla kena pat-tiñguk wala e-nandiñgilañ

²⁷ Timbi Yesuli bindambo gwañgwañii git Jelusalem it kwelan ña-tombi, tapma it sañ simba ginañ lom wandiñ ñañambit tiñguk. Tiñlimbi, tapma ama biesi ba endikne manda nandi-tale ama git ama biesi diwin endi endoñ bim ²⁸ nikañbi eñgilañ, “Dik kundit ñandin tilañ win gembì ba nanandi denanin tikembi pat-tilañ? Ba nindok manla pat-tilañ?” ²⁹ Eumbi enguk, “Nak windiñgangot manda noñgan sinik saninandutet. Wi nanbimek, nak nindok manla kundit tilet win tambon sanidakleutet. ³⁰ Yoane tuk i-sem-i-sem endi kena tiñguk win kunumdok ep tindin ba amalok ep tindin? Win nanimbimbi nandiwa.”

³¹ Windiñ eumbi, nisiñgan e-tañan timbi eñgilañ, “Nindi ‘kunumdok ep tindin’ windiñ enambi eutak, ‘Timbi neta endok mandan nim nandi-kilikti ti-ñimgilañ?’ ³² Gan nombo ‘amalok ep tindin’ windiñ enambi, amatamdi nitek tinimnetañ?” Windiñ embi misiñgilañ. Nekta, amatam gitikti Yoanela nandum plofet biañgan tiñgukta timbi. ³³ Windiñda endi Yesu ñindiñ

* **11:25-26:** Nandi-tale ama diwindi manda kusip no patgot tilak eañ. Manda win ñindiñ, “Gan, tikap sindi nim bi-ñimnekalañda, Besi kunum ginañ patak endi bo ep tindinji kolan nim bi-samekak.”

tambane-niñgiliñ, “Yoaneli kena tiñguk win kunumdok ep tindiñ ba amalok ep tindiñ win nindiñ nım nandamiñ.” Eumbi enguk, “Ale, wıñdiñda nak bo nindok mandala kundit patilet win nım sanbetet.

12

Yesuli ama biesi Yambattok kena kadikñeñgılıñ endok ep tindiñji kolan eu dakleñguk

¹ Tımbi Yesuli kusei kımipi, eyout mandali manda enguk. Eñipi, ñıñdiñ enguk, “Ama nolı kwet nolok wain kap tıpımbi, dım kwambiñ tiñguk. Tımbi wain tul wısi-dottok kwet no kındipi, kawattı it ombap kloñ no kena kadikñelok kındilım ikuk. Tımbi endı wain bien dıwın gama indaum epeplok nandiñipi, ama dıwın enbi taleumbi, kena gıtık kısı plon kımıkuk. Kımipi, ama en il kusei bimbi, kwet mayañgan sınık ñañguk.

² Ña-kunımbi, wain bien indaumbi, mepmeptok nain indañguk. Indaumbi, kena molomdı kena gwañgwa no wain bien dıwın ep bı-ñımeptok nı-mulım ñambi, kena kadikñe amaloñ ñañguk. ³ Ña-tombımbi, kadikñe ama endı bien nım mımbi, endı gwañgwa win tikem wıpi, molomloñ sılak nı-mulımbi ñañguk.

⁴ Undane-ñaumbi, molomdı kena gwañgwa no bıñdambo nı-mulımbi ñañguk. Ñaumbi, kumbam wılı tawaumbi, kundit mayetan tıñımımbi, molomloñ undane-ñañguk. Ñaumbi, ⁵ molomdı kena gwañgwa no bıñdambo nı-mulımbi, kadikñe endok kandañ ña-tombımbi

wili kimguk. Gan molomdi wandiñgan embi, kena gwañgwa asup bindambo eni-mulim ñañgılıñ. Ñaumbi, endok plon wındiñgangot ka-dikñeli kanjik ti-sembi, diwin silak yandiþbi, diwin yandiþ kimgılıñ.

⁶ Timbi molom enlok ama noñgan kuñimñguk, win enlok niñañ noñgan sinik en wakan gınañli nandi-koñgom ti-ñimlñguk. Gan enda ñındiñ kimit-nandi-ñimbi eñguk, ‘Ka-dikñe amali natnalok niñana sinik en kañbi, nandum loloñ timbim wain bien mimbim, nim wili kolaukak.’ Wındiñ nandimbi, siñgi sinik niñañ engan ka-dikñe amaloñ ni-mulimbi ñañguk. ⁷ Gan ka-dikñe kolası endi niñañ win kañbi, nisıñgan ñındiñ e-nandinandi timbi eñgılıñ, ‘Yakñesii, endi wakan kukapi, kena ñın kasıleukak, wala timbi wıtnam kimbimbi, kena ñın nındok giñgit timbekak.’ ⁸ Wındiñ eñpi tike-wili kimbimbi, kena pawañ joñgo kolim piñguk.”

⁹ Yesuli eyout manda wındiñ ti-sem-talembi eni-nandim eñguk, “Sındi nitek nandañ? Kena molom endi giñgit win nandimbi, nitek timbekak? Endi bi-tombi, ka-dikñe kolan yandiþ kimbimbi, ka-dikñe komblin bindambo ep indambi, wain kenañ endok kisı plon kimilekak.” ¹⁰ Yesuli wındiñ embi, yousim enla manda ñındiñ embi eni-nandiñguk, “Yambattok manda youyoulin patak ñın sındi gama nim pinat-nandiñgılıñ bek?

‘It ta no it tındi amali kenan nimnat embi siñgi wilingılıñ

wali ta diw'in yapma klembi, it t'ike-kwambiñ dalak.

11 W'in Wopumdi t'imbi indaum kanambi, kundit g'itikñin tilak.' ”

12 Yesul' w'ndiñ eumbi, ama bies'li “Eyout manda w'in n'nla elak” nandi-daklembi, t'ikeneliñdok nandiñg'liñ, gan amatam k'm'in wopum endi mik ti-semneliñ wala mis'imbi, kak, kañbimbi ñañg'liñ.

Yesu takisla tue-kambiñg'liñ

13 T'imbi Juda ama bies'li Falisi ama diw'in g'ita Elottok nolii diw'in Yesu mandal' s'isoñ t'iñimneliñdok eni-muk'liñ. 14 Eni-mul'imbi, Yesuloñ b'im n'imbi eñg'liñ, “Endaut. N'ndi d'kok kusaka nandamiñ: d'k manda juluni't n'im pa elañ. D'k loloñ ba p'imbiñ g'itikkan s'nik Yambat-tok telak d'ndim n'ni-daut ti-n'imbi, amal' nitek nandi-gamneliñ wala n'im mis'ilañ. Ñala eumbi nandi'na: n'ndi Sisa, Roma kwettok ama wap-mañ mayañgan s'nik patak, enda takis m'inem m'inambi wali tuop tilak ba n'im? 15 W'in m'lok ba n'im m'lok?” W'ndiñ eumbi, Yesul' juluni'ts'lok kusei nandi-daklembi enguk, “S'ndi neta mandal' s'isoñ ti-namañ? S'ndi m'inem kwandai satnin no t'imbi indaumbi, daut namumbi kawa.”

16 Eumbi, m'inem t'ike-b'im m'um kañbi eni-nandi'mbi eñguk, “Ama walan ba kot kundit w'in nindoñ?” Eumbi, endi “Sisaloñ” n'ñg'liñ. W'ndiñ n'imbi'mbi 17 enguk, “Sisalok g'ñg'it w'in Sisa enla tambon m'nekal'ñ, ba Yambattok g'ñg'it w'in Yambat enla tambon m'nekal'ñ.” W'ndiñ eñ'ipi, ama bies'lok s'isoñ makleumbi, ka-piasat ti-ñimng'liñ.

Kimnan nanin mɪlamɪlatok plon Yesu ni-nandiŋgiliñ

¹⁸ Timbi Sadusi ama diwindi Yesuloñ biŋgiliñ. Endi kimnan nanin mɪlamɪlat win nim patak eñipi eni-daut ti-sem-ta-kuañ. Endi Yesuloñ bimbi ni-nandim eŋgiliñ, ¹⁹ “Endaut. Moseli Juda amatam ninda manda ñindiñ yout-nimguk, ‘Ama noli tam tikembi, yamin pap sembekta, kwayañli dallok kanjali tikembi, dallok gwañgwa bisat ep timbi indanekaliñ.’ ”

²⁰ Sadusi amali windiñ embi yousim niŋgiliñ, “Damañgan dakwaya kit tambon tipet kuŋgiliñ. Endoñnan nanin tua endi dama tam timbi, komblin nimnat, yamin papi sembiŋguk. ²¹ Sembumbi, monali dallok kanjali tikembi, windiŋgangot yamin papi sembiŋguk. Sembumbi, gwik endok plon windiŋgangot inda-ñimŋguk. ²² Dakwaya kit tambon tipet endi tam wakangot tikembi, yamin gitik papi sembi-taleŋgiliñ. Timbi siñgi sinik kanjaksi wali windiŋgot sembiŋguk. ²³ Ama kit tambon tipet gitikkandi tam wakangot tikeŋgiliñda. Tikap, mɪlamɪlat nain indaukak, nain wolonda tam win nindok sinik timbekak?”

²⁴ Sadusi amali windiñ eumbi, Yesuli enguk, “Sindi Yambattok manda wolok kusei ba Yambattok gembin nim nandi-kiliñ eañ bek, wala timbi kimnan nanin mɪlamɪlata nandumbi kelam dalak? ²⁵ Amatamdi kimnan nanin mlapi, wapatam nim indanekaliñ. Endi kunumdok añelo nomik silak kunekaliñ.

²⁶ Timbi Yambatti amatam kimnan nanin ep mim mlantnekalin ba nim, wolok sindi Moseli

kasat ñin youkuk win nim pinat-nandañ ba? Mose endi komba tip no wolok plon komba manben indaum kañbi ñañguk. Ñaumbi, Yambatti ama ikan sembiñgĩliñ endok plon ñindiñ niñguk, ‘Nak Ablaamdok Yambat, Isakalok Yambat, Yakobolok Yambat, nak endok Yambatsi patet.’ Yambatti wĩndiñ eñipi, ²⁷ ñindiñ eu dakleñguk: endi sembi-sembindok Yambat nim a, endi kaik kuañ endok Yambat. Nekta, ama sembi-taleñgĩliñ endi bo Yambattok dainan kaik kuañda timbi. Wĩndiñda sĩndi mĩlamĩlat nim patak eañda, biañgan nandum kamalalak.”

Ama noli endikñe manda dek wali dama sinik tilak wala Yesu ni-kañguk

²⁸ Timbi Yesu git Sadusi ama endi manda ekle-kot-ti-paliñĩlimbi, endikñe manda nandi-tale ama no wolok bim yambiñguk. Yambimbi, Yesuli manda tambon kindemgot tambane-enbim nandiñgukta ni-kañbi eñguk, “Yambatti endikñe manda gitik kimit-nimiñguk, timbi nek ñali dama ti-sembi, diwin gitik yapma kle-talelak?” ²⁹ Eumbi tambane-niñguk, “Endikñe manda ñali dama sinik tilak, ‘Islael amatam sĩndi manda ñin nandimbi tike-kiliñ enekaliñ: Molom en noñgan. Endi nĩndok Yambatni, diwin no nim pakañ. ³⁰ Wala timbi dik gĩnañga git waleñga tip git nanandiñga git gembĩnga gitik Yambat Molomga endokgot bi-ñimekañ.’ ³¹ Timbi endikñe manda wandiñgan no ñindiñ patak, ‘Dik dĩtnala ti-gamlañ, wĩndiñgangot nokala ti-ñimekañ.’ Endikñe manda tipet wali endikñe manda diwin gitik yapma klembi pakamik.”

³² Yesulî wîndîñ eumbi, endîkñe manda nandî-tale amalî “Waak!” embi niñguk, “Endaut, dîk manda biañgan sînik elañ. Yambat en noñgangot, dîwîñ no nîm pakañ. ³³ Tiñîpi, nîndî endok gaut tapma sîna dîumbi, nepek dîwîñ wîndîñgot tapma tiñîmneñ wîñ kîndem. Gan tîkap nîndî gînañnî gît nanandîni gît gembîni gîtik endokgot biñîmneñ, ba nînla tiñîmamîñ tuop wîndîñgangot notniîla ti-semneñ, wîñ tapma kusei kusei yapma klembi, endok dainan kîndem bien sînik.” ³⁴ Ama endî manda tambon wîndîñ eumbi, Yesulî endok nanandîñ kîndem kañbi niñguk, “Dîk Yambattok gîñgît kîndem indawîñ.” Wîndîñ nîmbîmbi, Juda ama biesîli en mandalî sîsoñ tiñîmnepi mîsîmbi, nepek nola bîndambo nîm ni-kañgîliñ.

Yesulî endîkñe manda nandî-tale ama endok mandanjî ba kunditsî kolan eu dakleñguk

³⁵ Tîmbi Yesulî tapma it sañ simba gînañ papi, amatam enî-daut ti-sem-tiñîpi enî-kañbi eñguk, “Nîtekta tîmbi, endîkñe manda nandî-tale ama endî Mesia en Devittok kombingot eañ? ³⁶ Dîndîm Yallî Devittok gînañ tîmbî tîkîleumbi, Devit en Mesiala ñîndîñ eñguk, ‘Yambat Wopumdî nokok Wopumnala ñîndîñ niñguk: Dîk bîmbi, kîtna sînik kandañ pî-papî, nakîta amatam yambî-dîkñe-kundekamîk. Kuñîpi, kanjîtgai ep pî-yaliwambî, dîkok kap-mainan patnekalîñ.’ ³⁷ Wîndîñda Devit en Mesiala ‘Wopumna’ kîtiñguk, wala tîmbi Mesia endî Devittok kombîlin sîlaningot ba? Nîm a. Endî Devittok Wopum.” Tîmbi ama kîmîñ

wopum Yesulok manda nandimbi nandi-koŋgom tiñg+liñ.

³⁸ Timbi Yesuli eni-daut ti-sem-tiñipi enguk, “Sindi endikñe manda nandi-tale ama endok nand+nand+nji ba ep tind+nji ka-kiliñ enekaliñ! Diw+n endi amatamdi yabum loloñ timbektok nandañ, wala timbi endi ama loloñ endok dasin-dasinji pat-dasimbi, ‘tina nimb+’ tañ. Timbi endi amatamdi kim+n kwelan we semñipi, kosi tike-lonelinda nandañ. ³⁹ Tiñipi, it kiyau ginañ ba nana sina wopum ginañ endi ama loloñj+lok pipapat plon patnepi nandañ. ⁴⁰ Endi tam kanjak julun+t ti-sembi, isi nepenepeksi yapma tikeañ, timbi amatamdok daus+nan ti-kelakelamji kot-taplineliñdok nimolo ombap tañ. Endi ep tind+nji dindim walan tañ, wala timbi Yambatti tuan m+lap sin+k ombi-semekak.”

Yesuli tam kanjak nolok kundit kindem eu dak-leñguk

⁴¹ Timbi Yesuli tapma it ginañ papi, minem Yambattok kim+kiliñ wolok tambon kandañ pipakuk. Pipapi kañ+imbi amatamdi bi, minem tap+kot kawat diñgwinda ginañ dasiu piñguk. Amatam kwilikw+inji wopum asupti bimbi, minem wopungan kim+imbi piñguk. ⁴² Tiñ+imbi, tam kanjak pimbiñen noli bimbi, minem kwandai gim+n tipet kim+imbi piñguk.

⁴³⁻⁴⁴ Timbi Yesuli w+n kañbi, gwañgwañii kiti-semum b+umbi enguk, “Nak biañgan sanba: amatam diw+n endi minem wopungan kolimbi, wopum gama nis+lok pat-semalak. Gan tam kanjak pimbiñen ñali minem nana tualok pal+mik

win gítik kólí taleumbi, ñam nímnat, sílanin sínik patak, wala tímbi mínem kímilak win díwin gítikkandí kímilaliñ win yapma kle-talelak.

Yesulí nain taletalenan nepek nek indaukak wolok eni-dakleñguk

13

Mílaplok kusei kímikímilín

¹ Tímbi Yesulí gwañgwañii gít tapma it sañ simba gíñañ nanin pí-ñañípi, gwañgwañ nolí tapma it kít youpi níñguk, “Níníndaut, ñí kawíñ! It gítik ñín engano kíndem bien. Tímbi kawat wopum wopumdíñgan tíndín.” ² Eumbi níñguk, “It wopum ñí yambílañ wala ganba: Juda amatamdok kanjiksiilí bímbi, it gítik ñín wiapi, kawat no ním bímbi, kawat nollok plon palekak. Ním sínik.”

³ Yesulí wíndíñ embi, Jéusalem it kwet bímbi, Oliv kwet jañgínnan loñguk. Lombi, tapma it tambon kandañ wolok pípalímbi, Petlo, Yakobo, Yoane gíta Andlu endíñgot endoñ bímbi ní-kambi eñgíliñ, ⁴ “Dík nínbímbi nandína: nepek nek tapma ittok plon elañ win dawanda indaukak? Ba kundít nek ñalí dama indaumbi kánandínekamíñ: mílap kusei gítik íp inda-nímep tílak?”

⁵ Tímbi Yesulí nepek indaukak wolok eni-dakleñípi eñguk, “Síndí ka-kíliñ embi kunekalíñ. Ním kañbí, ama nolí tue-sambímbi, juluíñ mandan win nandí-ñímmeliñ. ⁶ Ama asuptí nokok

kotna plon bi-indambi, ‘Natna Mesia wakan’ embi, amatam asup tue-yambiumbi, juluñ mandanjî nandi-kwambiñ danekaliñ. ⁷⁻⁸ Timbi ama sambat diwîndî mîlapi, sambat diwînda mik ti-semnekalîñ, timbi ama wapmañ diwîndok sambatti mîlapi, wapma diwîndok sambatta mik ti-semnekalîñ, wala timbi sîndî miktok giñgîlî nandi-nekalîñ, ba mik mayañgan indaumbi wolok giñgît nandi-nekalîñ. Wîndîñ nandiñîpi, nîm sîlikñembi misînekalîñ. Nepek wîn giñgît biañgan indaukak, gan kwet nain tale-talen walî gama nîm. Timbi mînjamînjat kwet nolok ba nolok timbekak, ba nana map inda-semekak.” Yesulî wîndîñ embi, e-yout manda enbi eñguk, “Nepek wî giñgît indaukak wî tamdî gwañgwa tîkeup dama siñgin gawat lakalakat inda-ñîmlak wandiñ indaukak. Gan siñgi kandañ mîlap wopum sînik indaukak.

⁹ Nain wolonda sînila nîtek kuañ wî ka-kîliñ embi kunekaliñ. Kanjîksiilî sepbi, mandala ama biesîlok kisî plon sambiumbi, it kiyau giñgît sandîpnekalîñ. Timbi sîndî nokok giñgîtnai kuañda timbi yambi-dîkñe ama ba ama wapmañ endok dausînan ipi, kusatna e-dakle-semnekalîñ. ¹⁰ Timbi giñgît manda kîndem wî biañgan amatam giñgîtka dama eu pîum ennekalîñ. Enî-taleumek, kwet nain taleukak.

¹¹ Timbi kwapme kwapme sepbi, mandala sanañgîp ñañîlîmbi, ‘Manda nîtek enetamîñ?’ wîndîñ embi nandi-bendi-wopum itangan nîm tînekalîñ. Nîm a! Nain wolonda sîniñgan manda wî nîm enekaliñ. Wî Dîndîm Yallî giñnanjî tokñeumbi, Yambatti manda samekak

win wakan enekaliñ. ¹² Wolonda naka timbi dalli kwayañ ba kwayañdi dal kanjiktok kisi plon kimilimbi, yandip kimnekalíñ. Ba bepti wembe gwañgwañii kanjiktok kisi plon kimilimbi, yandip kimnekalíñ. Timbi wembe gwañgwalí meñj+ besíla kanjik tí-sembi, windíñgangot tím+mbi yandipmi-kimnekalíñ. ¹³ Kotnala timbi ama gít+kti nandi-kola wopumgan tí-sami-kunekaliñ. Gan amatam míláp win ba win gíñg+nembi bembi, kuañ tuop nep kwambiñ da-kuañda en wakan Yambattí ep mekak.”

Míláp wopum sín+ik indaukak

¹⁴ Timbi Yesulí yous+mbi enguk, “Nepek kolan papait no tapma it gíñañ, kím+sip tíndínnan, wandíñ loukak. Loumbi, Yambattí win kañbi, nandum pí-sín+ik taumbi, enlok il síngi wíl+mekak. (No endí manda ñ+n pinapi, wolok kusei nandi-kíliñ eukak.) Síndí nepek kolan wí kañbi, nain wolonda amatam Judia kwelan pakañ endí pimbi, kwet jañgínnan lonekalíñ. ¹⁵ Timbi no endí it pawan papi, nepek nola it gíñañ nombo ním loukak, ¹⁶ ba no endí kena gíñañ papi, sauloñ+n tíkeupi undane ilan ním ñaukak. ¹⁷ O wem! Nain wolonda tam gwañgwa mínj+psat, ba gwañgwa num emañ endí blasíñgandok. ¹⁸ Timbi síndí míláp win gwi sasalí nainnan ním indauktok nímolo tí-kunekaliñ. ¹⁹ Neta, nain wolonda míláp wopum sín+ik indaukak. Yambattí kwet tím+mbi indañguknan bíkap man ñíndíñgít míláp wandíñ no ním indañguk, tím+mbi bíndambo ním indaukak. ²⁰ Tíkap Wopumdí nain win ním tím+mbi

dumalawimda, amatam gitiikkan taleneliñ. Gan endi amatam ep danbi enlok giñgıt kasileñguk enda wakan nandi-sembi, nain win ikan timbi dumalañguk.

²¹ Nain wolonda ama noli ñindiñ bek sanbekta, ‘Yakñesii! Mesialı ñı patak’, ba ñindiñ sanbek, ‘Wi kawıt! Endi da patak!’, sindi manda wala nandum tlal timbekak. ²² Neta, Mesia juluñgan ba plofet ama juluñgan indambi, nisilok kusasi timbi dakle-semnekalıñdok amatam kundit engano sinik ep daut semum kasilikñenekalıñ. Tikap endi tuopta, ama wali amatam Yambattı enlok giñgıt ep danguk win ep timbi kamalanekalıñ. ²³ Gan sinıla ka-kılıñ e-kunekalıñ. Nak nepek gitik indaukak wolok itangan sani-talelet.”

Mesialok tomtom nain win dawanda sinik indaukak win nimbek noli nim nandılak

²⁴ Timbi Yesuli yousimbi enguk,
“Gan mlap wopum win taleumek
‘wolonda maim dautti bip mıumbi, yakıpti bo
nim saleumbi,

²⁵ kunum gınañ dımboñgıpti pi-pınekalıñ.
Timbi nepek nek kwambiñ kunum gınañ pakañ
ep mınjalımbi kwesi binekalıñ.’

²⁶ Timbi nain wolonda amatam gitikti kanekalıñ win: Amalok Niñan endi mulukua gınañ gembın wopum ba kolsalen walalannat pımbi inda-dakleukak. ²⁷ Wolonda endi amatam dembek dembek kuañ enlok giñgıt ep kasileñguk endi wakan enloñ ep kimın kolektok añelo enımulım ñambi, kunum kwet kimılı taleñguknan nanin ep kiutnekalıñ.

28 Wĩndiñ ñala sındi komba konelok plon nanandi ñin epnekalĩñ: kii gayam tukñat tĩmbi, sak kaik indaumek, maim nain indaup tilak wĩndiñ nandañ. 29 Wĩndiñgangot mĩlap gĩtik sanit wĩn indaum kañbi, sin ñĩndiñ nandĩnekalĩñ: Ama Sisinik endi indakleuptok nain ip dumala-ta-bilak. 30 Nak biañgan sanba nandiwit: amatam man ñĩndiñgĩt kuañ endoñnan nanin diwĩndi gama nĩm kĩmñĩlimbi, nepek wĩn gĩtik indaukak. 31 Kunum kwet taleukak, gan nokok mandana gĩtikĩt nĩm paipi, papat kwambĩñ palekak.

32 Nepek gĩtik wĩn nain wolonda sinik indaukak wĩn ama nimbek noli nĩm nandilak. Añelo kunum gĩnañ pakañ ba Yambattok Nĩñañ en bo wĩn nĩm nandañ. Nĩm. Bep Yambat en noñgandĩngot nandilak. 33 Sındi nain wĩn dawanda sinik indaukak wĩn nĩm nandañ, wala tĩmbi ka-kiliñ embi mandim kunekaliñ! 34 Nain indaukak wĩn ñĩndiñ: ama noli il bimbi, kwet mayañgan ñaup tilak. Endi kena gwañgwañii kena molom molom dani-sembi, telak yama mandimandi endi ka-mandi-kiliñ ewiktok endikñe manda ni-talembi ñalak. 35 Wĩndiñda it molomdi nain dawanda sinik bukak wĩn sındi nĩm nandañ. Endi kwet kilim eumbi, ba tim boñgip, ba puput noñgan kitĩmbi, ba kwet salaup tĩmbĩmbi, ba salasalanan tombekak wĩn sındi nĩm nandiañda tĩmbi ka-mandi-kiliñ e-kunekaliñ! 36 Nĩm kañbi, dou-palĩmbi, molomdi platik sinik bi tombi, sep tĩmbi indawik.

37 Endikñe manda ñin sanlet wĩn gĩngĩtnai gĩtikkan sindok: ka-mandi-kiliñ embi kunekali.”

Yesu wɪlɪ kɪmbɪ bɪndambo mɪlakuk

14

Yesu kɪmkɪmlok tɪ-paɳgɪpaɳgɪle tɪ-ɲɪmgɪlɪɲ

¹ Tɪmbɪ gwɪlat wopum tɪpettɪ ep tɪmbɪ dumalaɳguk, wɪn kamaikamai nain gɪta plaua wɪlɪmbendɪ nɪmnat wolok gwɪlat. (Wolonda Israeɪ amatamdɪ Yambattɪ Isip kwelan nanin ep kɪmɪkuk wolok pat-nandɪ-pakaɳ.) Gwɪlat walɪ sandap tɪpet wolok sɪɳgi kandaɳ ep tɪmbɪ dumalaɳɪlɪmbɪ, tapma ama biesɪ ba endɪkɳe manda nandɪ-tale ama endɪ Yesu telak gitak plon tɪkembɪ wɪlɪ kɪmbektok telak yolonjɪmbɪ, ² ɲɪndɪɲ eɳgɪlɪɲ, “Gwɪlat gɪnaɳ wɪndɪɲ tɪnambɪ, nɪm kɪndem daukak. Nɪm kaɳbi, amatam kɪmɪn wopum endɪ mɪlapi, gimbit tɪm, kesɪ tapma tɪmbɪ, mik tɪnelɪɲ.”

³ Tɪmbɪ Yesulɪ Betani it kwelan ɲambɪ, ama no damaɳgan wanda kwambiɲ inda-ɲɪmɪɳguk koi Simon endok ilnan nana na-pakuk. Palɪɲɪlɪmbɪ, tam no endɪ pama tul mɪndɪɲ kɪndem tuan wopum sɪnɪk wɪn tɪke-bɪmbɪ, kawat kanɪm bim ombɪ-gɪlombɪ, pama tul wɪn Yesulok kumbam plon yalɪmukuk. Yalɪmulɪmbɪ, ⁴ ama dɪwɪsɪ wolok pakɪlɪɲ endɪ tamda gɪnanjɪ komba dɪumbɪ nɪsɪɳgan eɳgɪlɪɲ, “Neta sɪnɪk pama tul kɪndem ɲɪn sɪlak tɪmbɪ kola-talelak? ⁵ Tuktok tuan wɪn wopum sɪnɪk, mɪnem 300 netepeke. * Endɪ tuk wɪn tualok kɪmɪlɪmda, mɪnem walinin tɪkembɪ, ama pɪmbɪɲenda emɪwɪk.”

* **14:5:** Mɪnem denali 300 wɪn kena nain 300 wolok tuan.

Wĩndĩñ embi, tam ni-ñombiñgĩliñ, ⁶ gan Yesulĩ enguk, “Biu palen! Sĩndĩ neta mĩlap mañ? Endĩ ti-kĩndekĩndem ti-namlak. ⁷ Ama piĩmbiñesi endĩ nain tuop sĩn gĩta kuañ, wala tiĩmbi nain nola ba nola ep mi-pañgĩtanep nandañda kĩndem tĩneliñ. Gan natna nain tuop sĩn gĩta nĩm paletat, ⁸ wala tiĩmbi tam ñali man ñĩndĩñgĩt nepek nek tuop ti-namek wolok tuop ti-k. Endĩ pama tul i-namĩk, wĩn nak kĩmbambi nep kĩnditnekalĩñ wolok itangan piñgĩpna ti-pañgĩpañgĩle ti-namĩk. ⁹ Nak biañgan sanlet: dembek dembek ñanekaliñ tuop giñgĩt manda kĩndem ñĩn eu sataumbi, tam ñali nepek nek ti-namĩk wolok kasat wakĩt kwet tuop ti-sembi, tam endok kasat eu kaik taukak.”

¹⁰ Nain wolonda Judas Iskaliot, Yesuloñ gwañgwañii 12 endoñnan nanin no, endĩ Yesu bola ti-ñĩmektok tapma ama biesĩloñ ñañguk. ¹¹ Ñambi, wolok tuop enbiĩmbi nandĩm gĩnañji kĩndem daumbi, mĩnem mĩnepi ni-kwambiñ dañgĩliñ. Tiĩmbi Judali kusei kĩmĩpi, “Yesu bola ti-ñĩmektok nain kĩndem delok indauk?” embi mandĩñguk.

Yesuli kimbepi, gwañgwañii ti-pañgĩpañgĩle ti-semguk

¹² Plaua wĩlimbendĩ nĩmnat sinjilok gwĩlat wolok kusei kĩmĩkĩmĩliĩnan Israel amatamdĩ sip-sip niñañ wĩpi, tapma tiĩmbi, Yambattĩ Isip kwelan nanin ep kĩmĩkuk wolok kĩmĩt-nandĩm pakañgĩliñ.

Gwĩlat wĩn indaumbi, gwañgwañiili Yesu ni-kañbi eñgĩliñ, “Nĩndĩ delok ñambi, gwĩlat

ñolok nana ti-jumit ti-gamneñdok nandilañ?”

¹³ Eumbi, Yesuli gwañgwañiit tipet eni-mupi enguk, “Siti Jerusalem it kwet ginañ lombi, ama nolit tuk kambot bemi bi sep timbi indautak en kle ñandekamik. En kle ñaumbi, ¹⁴ it nolok ña loutak wolok molomla ñindin ñandekamik, ‘Ninindautti ñindin elak: nak gwañgwanai gita it ginañ delok gwilattok nana nambetet?’

¹⁵ Eumbi, it ginañ wopum no ti-kiliñ e-bimbin win gwat patak daut sametak. Wolok ti-jumit tinidekamik.” ¹⁶ Eumbi, gwañgwañiit tipet endi nandimbi, winanin ñam Jerusalem it kwelan loñgimik. Lo tombi, Yesuli enguk wolok tuop inda-semumbi, gwilattok nana ti-jumit tinigimik.

¹⁷ Timbi kwet kilim eumbi, Yesuli gwañgwañii 12 gita bimi, it ginanin loñgiliñ. ¹⁸ Lom nana na-palinlimbi, Yesuli enguk, “Biañgan sanlet: sindoñnan nanin no nakita nana yakan nalak endi nak bola tinametak.” ¹⁹ Windin eumbi, ginanj mitalaumbi, noñgan noñgandi ñindin niñgiliñ, “Nakta nim bek?” ²⁰ Nimbimbi enguk, “Win gwañgwa 12 sindoñnan nanin no. Endi plaua dip tikembi, nakita tuk wina noñgan ginañ youpi nalak, en wakan. ²¹ Biañgan sinik. Manda youyoun patak wolok tuop Ama Sisinik win bola tinimbi wili kimbekak. Gan ama nin bola tinimetak en blangandok. Meñdi nim ap munda, win kindem.”

²² Timbi nana na-palinlimbi, Yesuli plaua no tikem gwilam timbi, ombim gwañgwañiila embi enguk, “Tike nambit; nin nokok gaumna.”

²³ Windin embi, wain wina no tikembi, gwilam ti-talem emumbi, gitikkandi wina noñgan wolok

g+nañ nañg+il+ñ. ²⁴ Namb+imbi enguk, “Ñ+in nokok wekatna. Nak amatam asup endok k+injan k+imbi, wekatna yal+imutet. Wali wakan toptop Yambatti amatamñii g+it t+lak w+in t+imbi kwamb+ñ dalak. ²⁵ Nak biañgan s+in+k sanlet: nak wain tuk kwe-lan nombo n+im nambetat. Yambatti g+ñg+itñii indangan yambi-d+ikñeukak wolondamek nak en g+ita papi, wain tuk kombli engano wi mek nambetat.”

²⁶ T+imbi Yambat ni-w+it-ta-lo kap no tiu taleumbi, Oliv kwet jañg+in t+imbi dumalanepi pi-ñañg+il+ñ. ²⁷ Ñañ+ipi, Yesuli gwañgwañiila enbi eñguk, “Yambattok manda no ñ+ind+ñ youyoulin patak, ‘Nak ka-d+ikñe ama w+ila k+imbi+imbi, sipsipt+ papusenenekaliñ.’ Wala t+imbi s+indi g+it+ikkan siñgi w+it-nambi pi ñanetañ. ²⁸ Gan Yambatti k+imnan nanin nep m+um m+latmek, telak dama t+isambi, Galili kwelan ñam wolok sambetat.” ²⁹ Eumbi, Petloli niñguk, “Ama diw+in g+it+kti gambimbi pi-ñanetañ bek, gan nakta n+im s+in+k.” ³⁰ Eumbi niñguk, “Nak biañgan ganba: man tim ñolondañgan puputti nain t+ipet n+im k+it+umbi, dik nain t+ipet g+it no naka ‘En n+im nandi-ñ+mlet’ eutañ.” ³¹ Eumbi, Petloli g+ñg+nembi niñguk, “K+indem dik+ita nep nul+imbi k+imbetet, gan nak d+ika ‘N+im nandi-ñ+mlet’ n+im eutet. N+im s+in+k.” Eumbi, gwañgwañii g+it+kkandi w+ind+ñgangot ni-taleñg+il+ñ.

Yesu en k+imbepi t+ipañg+ipañg+ile t+ñguk

³² T+imbi Yesu g+it gwañgwañii end+ ñambi, kwet no koi Getsemene wolok ña-tomg+il+ñ. Tombi, Yesuli gwañgwa diw+inda enbi eñguk,

“Sindi ñolok pipalimbi, nak ñam nimolo timbi biutet.” ³³ Windiñ embi, Petlo, Yakobo git Yoane yanañgipi ñañguk. Ñañipi, enlok plon nepek indañmetak wala nandum mlata-sinik taumbi, gembñ pumbi ³⁴ enguk, “Ginaña nandwa kola-sinik talak, kimbettok tuop nandilet. Sindi ñolok papi, ka-kiliñ embi palit!”

³⁵ Yesuli windiñ embi, lakat ñaña em kwe-lan pi-pimbi, telak no palekta, mlap bembemdok nain wali en maklewik wala Yambat nimolo ti-ñimñguk. ³⁶ Endi enlok manda plon beula “Abba” kit-ñimbi niñguk, “O Bep! Dik nepenepek gitik tuop ti-talewiñ, wala timbi dik mlap ñin napma tike-namiñ. Gan dik nokok nanandi nim kimt-kleukañ. Nim sinik. Dik nittek nandilañ, wolok tuopgan indawin.”

³⁷ Timbi Yesuli gwañgwañii tipet git no endoñ undane-bimbi, yabum dou-palimbi, Petlo ni-ñombim niñguk, “Simon, dik doulañ ba? Dik nain dumangan kaik paleñdok tuop nim ba?” Windiñ embi enguk, ³⁸ “Biañgan sinik: ginanjili nepek kindem timbepi nandilak, gan piñgipsili gembin nimnat, wala timbi ka-kiliñ embi, nimolo timbit. Nim kañbi, tue-kambi plon pi-pineliñ.”

³⁹ Yesuli windiñ embi, nombo yambim ñambi, nimolo dama tiñguk windiñgangot nombo tiñguk. ⁴⁰ Nimolo timbi taleumbi, nombo gwañgwañiiloñ undane-bim yambiñguk win: dausi mlataumbi dou-pakiliñ. Dounan nanin mlapi, manda nittek nineliñ wala nandum mlatañguk. ⁴¹ Timbi Yesuli nombo ña nimolo ti-talembi, gwañgwañiiloñ undane-bumbi, nain tipet git no timbimbi enguk, “Sindi gamañgot

doumbi silak pat-nandi-tañ ba? Ip tuop. Nandañ: Ama Sisinik yom amalok kisip lon kimikimittok nain ip indalak. ⁴² Ñala mlalimbi ñana. Wi kawit: bola ti-namlok ama ip nip timbi dumalalak.”

Yesu tikeñgilañ

⁴³ Windiñ e-paliñlimbi, wolongan Yesulok gwañgwañii 12 endoñnan nanin no, Judas Iskalot, endi ama kimin wopum telak dama ti-semumbi biñgilañ, win tapma ama biesi ba endikñe manda nandi-tale ama ba ama biesi diwin endi eni-mulimbi, kakit ba kwandi mep biñgilañ. ⁴⁴ Bola tindi ama endi damañgan sambat ñindiñ kimipi enguk, “Simumu ti-ñimambi, ama ip wakan embi, ña tike-kwambiñ dam tike-ñanekalañ.” ⁴⁵ Windiñ eñgukta kena ginañ tombi, dndimngan Yesuloñ bimbi, “Ñinindaut, we!” embi, wopumngan simumu ti-ñimñguk. ⁴⁶ Windiñ ti-ñimium kañbi, gembinat ñam tike-kwambiñ dañgilañ.

⁴⁷ Timbi ama Yesu gita pakilañ endoñnan nanin noli kakil tiañe lambimbi, tapma amalok telak damanjlok kena gwañgwa silanin wilepi, pawangot wilalim piñguk. ⁴⁸ Timbi Yesuli enbi eñguk, “Sindi naka nandum kumbu ama sañan timbimbi, kakit ba kwandi mep bi-tombi, nep mañ ba? ⁴⁹ Sandap tuop nak tapma it sañ simba ginañ lombi, sindok boñgipsinan papi, amatam eni-daut ti-sem-ta-biñilambi, nim nepgilañ. Gan manda youyoulin patak wolo tuop man inda-namiwin.” ⁵⁰ Windiñ eumbi, gwañgwañii gitikti en bimbi pim ñañgilañ.

⁵¹ Tĩmbi ama gwañgwa no sandum satningot tembi Yesu kle-ñañguk en wakıt tĩkembali, ⁵² sandum tĩke-gilim dañgılıñ. Gan endi sandum pĩsapi, biatan pi ñañguk.

Yesu manda plon kĩmĩkĩliñ

⁵³ Tĩmbi endi Yesu tĩkembali, tapma amalok telak damanjĩlok ilan nañgĩpi ñañgılıñ. (Wandiñ tapma ama biesi ba ama biesi diwin ba endikĩne manda nandi-tale ama gĩtik endi bĩm kĩmĩn tĩñgılıñ.) ⁵⁴ Yesu tĩke-ñañĩlĩmbi, Petlolĩ kambak mayañgan siñgi kandañ ep klembi ñañguk. Ñakapi, tapma amalok telak damanjĩ endok sañ simba gĩnañnangan loñguk. Lombi, tapma amalok telak damanjĩ endok tĩplaplailii gĩta pipapi, komba seimbi pakuk.

⁵⁵ Tĩmbi tapma ama biesi en gĩta Juda amalok yambi-dĩkĩnenjĩ gĩtik endi Yesu wĩli kĩmbektok nandiñĩpi, ama Yesulok siñgin sineliñdok yolonjĩtlakılıñ. ⁵⁶ Neta, ama asupti bĩmbi, joñgo siñgin simbi, julũnt manda eñgılıñ. Gan endi mandanjĩ walan noñgangot nĩm eñgılıñ, endi manda kusei kusei eñgılıñ. ⁵⁷ Tĩmbi ama diwindi bĩ indambi, joñgo siñgin simbi eñgılıñ, ⁵⁸ “Nĩndi manda no ñĩndiñ eumbi nandiñgĩmĩñ, ‘Nak tapma it kĩtti tĩndĩn ñĩn wiapi, sandap tĩpet gĩt no wolok gĩnañnangan wolok kĩnjan kĩtti nĩm tĩndĩn no mamba ilekak.’ Wĩndiñ eumbi nandiñgĩmĩñ” eñgılıñ. ⁵⁹ Gan mandanjĩlok walan win bo noñgan nĩm.

⁶⁰ Tĩmbi tapma amalok telak damanjĩ endi mĩlapi indangan bĩ ipi, Yesu ni-nandiĩmbi eñguk, “Dĩk manda tambon tuop nĩm ewiñ ba? Ama

wali dikok manda eañ wïn nandum nitek tilak?”
⁶¹ Eumbi, gitak papi, manda tambon no nïm niñguk. Tïmbi wolongan tapma amalok telak damanjï endi Yesu ñïndiñ nï-nandïmbi eñguk, “Ditna Mesia wakan, Yambat ni-kïndekïndem eamïñ endok Niñañ ba?” ⁶² Ni-nandumbi Yesuli niñguk, “Natna en wakan. Gamanda kanekaliñ wïn: Ama Sisïnik endi Gembï Molomdok kii dïndimnan pipalïmbi, yakan amatam yambï-dïkñendekamïk. Tïmbi en wakan kunum gïnañ nanin mulukua plon undane-bïumbi kanekaliñ.”

⁶³ Eumbi, tapma amalok telak damanjï endi manda wïn nandum pi-sïnik taumbi, kusali tïmbi daklewïktok dasindasin wilapbi enguk, “Neta amala nombo eni-nandïmbi, ama ñolok kusali yout-lonjïnetamïñ? ⁶⁴ Sïndi ip nandïliñ, endi enla Yambat eñipi, Yambat ni-tike-pi-yalilak. Wala nitek nandañ?” Eumbi, gïtikandi Yesu mandanlok kïnjan tikewïktok nandïngïliñ tuop wïli kïmbektok e-taleñgïliñ. ⁶⁵ Tïmbi diwïndi kusei kïmïpi, manjï iwït suañïmbi, timan dai sandumdi masipbi, kisïli wïpi niñgïliñ, “Nïndi gwïtak ni-nïmbïm indaumbi nandïna!” Tïmbi tïplaplaeli Yesu tikembi, kisï pïndïmdi wïkïliñ.

Petloli Yesula “Nak en nïm nandï-ñïmlet” eñguk

⁶⁶ Tïmbi Petloli tapma amalok telak damanjïlok it pawan sañ simba gïnañ palïñliñmbi, ama wolok kena wembe nolï bïmbi, ⁶⁷ Petloli komba seipalïm kañbi, ka-kïliñ embi niñguk, “Dïk bo Yesu Nasalet nanin en gïta kulañ gambïlet.” ⁶⁸ Eumbi, Petloli niñguk, “Nïm a. Dïk nek elañ nak nïm

nandi:let.” Wĩndiñ embi, sañ simba telak yamanan pi-ñambi, wolongan puputti kitiñguk. ⁶⁹ Tĩmbi kena wembe endi Petlo kañipi, manda dama eñguk wĩndiñgangot nombo embi, ama wolok pakiliñda embi eñguk, “Ama ñin Yesulok nol no ñakan.” ⁷⁰ Eumbi, Petloli nombo “Nak nim” embi giñgineñguk.

Tĩmbi nain nim ombataumbi, nombo ama wolok ikiliñ endi niñgiliñ, “Dik Galili naninda tĩmbi dik biañgan endok nol no.” ⁷¹ Nĩmbĩmbi, Petloli manda kwambiñgan nombo nombo embi ñĩndiñ enguk, “Biañgan sinik. Nak ama koi eañ wĩn nim nandi-ñimlet. Manda julũit eletta, Yambatti kindem nep tĩmbi kolawa.” ⁷² Eumbi, wolongan puputti kitĩmbi, nain tĩpet tĩmbĩmbi, Petloli Yesuli manda niñguk wĩn nandi-siwikuk. Yesuli ñĩndiñ niñgukta, “Puputti gama nain tĩpet nim kitĩñĩmbi, dik dama nain tĩpet git no naka ‘En nim nandi-ñimlet’ eutañ.” Petloli manda wĩn nandi-tombi, simbai kolaumbi, kolan sinik kukuk.

15

Yesuli yom amalok kinjan tikeñguk

¹ Kwet salaup tĩmbĩmbi, wolongan tapma ama biesi git ama biesi diwĩn ba endikñe manda nandi-tale ama, wĩn endi Juda amatamdok yambi-dikñenjĩ gitik endi kimin tĩmbi, Yesu nek ti-ñimnelĩndok manda e-topgiliñ. E-topbi, Yesu kii top nañgip ñambi, Judia kwettok yambi-dikñe ama Pilato endok kii plon kimikiliñ. ² Tĩmbi

Pilatoli kañbi ni-nandim eñguk, “Ba dik Juda amatam endok ama wapmañ ba?” Eumbi tambane-niñguk, “Ditna elañ ip wakan.” ³ Tĩmbi tapma ama biesi endi Yesulok siñgin si-sinik tañgĩliñ. ⁴ Wĩndiñ tĩmbĩmbi, Pilatoli Yesu nombo ni-nandiñpi eñguk, “Endi dikok manda asup embi, siñgiñga siyañ wĩn nandilañ. Dik manda tambon tuop nim ewiñ ba?” ⁵ Eumbi, manda no nim tambane-eumbi, Pilatoli wala nandi-bendi-tiñguk.

⁶ Gwĩlat tuop kamaikamai nain indaumbi, Pilatoli amatam nandi-sembi, ama nolok koi kitiañgĩliñ en wakan it kwambiñ gĩnañ nanin pişapi emliñguk. ⁷ Nain wolonda ama no koi Balabas it kwambiñ gĩnañ pakuk. Endi nolii gĩta Roma ama mik ti-sembi, diwĩn yandiþ kĩmgĩliñ, wala tĩmbi ep imbi, it kwambiñ gĩnañ yambiumbi pakĩliñ. ⁸ Tĩmbi amatam kĩmĩn gĩtik endi Pilatoliñ lombi, kundit nek ti-semliñguk wĩndiñgangot nombo ti-semektok ni-nandiñgĩliñ. ⁹⁻¹⁰ Tapma ama biesi endi Yesu koi gĩñgĩtta ka-gimbĩt ti-ñĩmbi, kusei wala en Pilatolok kii plon kĩmikĩliñda. Pilatoli wĩn nandi-mbi, amatam tambane-enguk, “Juda siñdok ama wapmañ wĩn pişat-samettok nandañ ba?”

¹¹ Gan tapma ama biesili amatam eni-munjupi eñgĩliñ, “Siñdi eumbi, endok kĩnjan Balabas pişat-sametak.” Tĩmbi amatamdi ama biesili eñgĩliñ tuopgan eumbi, ¹² Pilatoli nombo eni-nandi-mbi eñguk, “Wĩndiñ eañda tĩmbi, ama ñĩn Juda ama siñdok ama wapmañ nĩañ en wakan nek ti-ñĩmettok nandañ?” ¹³ Eumbi,

nombo kitimbi niñgiliñ, “Kloñbat plon wili kimbın!” ¹⁴ Eumbi enguk, “Neta windiñ tiñimet? Endi kundit kolan nek sinik tiñguk?” Eumbi, endi kwambiñgan kitimbi eñgiliñ, “Kloñbat plon wili kimbın!” ¹⁵ Eumbi, wolongan Pilatoli nandi-sembi, ginanjı busukñanewıktok Balabas pisat-semguk. Pisat-sembi, Yesu waipneliñdok enbımbi, bit gwılap pisıknatti waipgiliñ. Taleumbi, kloñbat plon wıtneliñdok ama sañasılok kisi plon kimıkuk.

Yesu ti-lakalaka e-ti-ñımbi, kloñbat plon wıkgılıñ

¹⁶ Timbi ama sañasılı Yesu tikembi, nisılok sañ simba gınañ nañgıpi ñañgiliñ. Ña-tombi, nosii gıtik ep mın timbi, ¹⁷ Yesu ti-lakalaka e-ti-ñıtneliñdok sauloñ gımın ama wapmañdok sauloñ nomık wın dasi-ñımbi, toa pisıknat wali bondınem kumbam plon dasi-mımbi, ama wapmañdok bundi walan tiñguk. ¹⁸ Dasi-ñımtaleumbi, ama noñgan noñgandi bımbi niñgiliñ, “We! Juda amalok ama wapma!” Windiñ embi, ¹⁹ toñalı kumbam plon wıpi, iwıt suañımbi, julunñjuluñ mılelem ti-ñımñıpi ti-kindem da-ñımgılıñ. ²⁰ Ti-lakalakae gıtik ti-tale-ñımbi, sauloñ gımın wın kiundılıñımbi, nombo enlok dasindasin dasi-ñımbi, kloñbat plon wıtnepi nañgıp ñañgiliñ.

²¹ Ñaııpi, ama no telak plon timbi indaıngılıñ koi Simon Sailini it kwelan nanin, Alesande gıt Rufus endok beset. Endi Jelusalem it kwelan lambum kaıbi, kaikan Yesuloñ kloñbat bemektok ni-gıñgıneumbi bemum ñaıngılıñ. ²² Nımbi,

kwet no koi Golgota (nɪnɪlok manda plon Kumbam kwandat) wolok Yesu naŋgɪpi ña-tomgɪlɪñ.

²³ Ña-tombi, siŋgin gawattok gwasap wain tuk gɪt tambaneŋgɪlɪñ wɪn mi-kaumbi, nɪm naŋguk.

²⁴ Tɪmbi kloñbat plon kɪmɪp wɪpi mambi ikuk. Wɪndiñ ti-talembi, dasindasin danneliñdok satu sañala kolɪm ep indaumbi wolok tuop danbi epgɪlɪñ.

²⁵ Nain wɪn 9 kilok tɪmbɪmbi, kloñbat plon wɪkɪlɪñ. ²⁶ Tɪmbi kusalɪlok manda ñɪndiñ palañ plon youpi, kumbam kusipnan wɪlɪm pakuk, “Juda ama endok ama wapma.” ²⁷⁻²⁸ Tɪñɪpi, kumbu ama sañan tɪpet Yesu gɪta kloñbat plon yandɪpgɪlɪñ, nolɪ Yesulok kii dɪndɪmnan, nolɪ kii kepmanan ep mambi ikɪmɪk. *

²⁹ Tɪmbi amatam wolok ñañambɪt tɪñgɪlɪñ endɪ manda kusei kusei nɪmbi nɪ-lakalaka eñɪpi, kumbanjɪ dɪñgunembi nɪñgɪlɪñ, “Yɪi! Dɪk tapma it wiat-kopi, nain tɪpet gɪt no wolok gɪnañnangan nombo mambi ilepi eñguñ wɪn! Nɪtek?” ³⁰ Gwɪlaka tɪke-kɪmɪlepi, kloñbat plon nanin pɪwɪñ!” ³¹ Tɪmbi tapma ama biesɪ gɪt endɪkñe manda nandi-tale ama endɪ bo wɪndiñgot Yesulok plon e-sasale manda nɪsiñgan embi eñgɪlɪñ, “Nɪtek tɪmbi, endɪ ama dɪwɪn ep kɪmɪkuk, gan enlok siŋgin tuop nɪm tɪke-kɪmɪtak.” ³² Tɪkap endɪ biañgan Mesia, Israeɪ amatam endok ama wapmañ kulakta, man

* **15:27-28:** Nandi-tale ama dɪwɪndɪ manda kusip no patgot tɪlak eañ. Manda wɪn ñɪndiñ, “Wɪndiñ tɪñgɪlɪñda, manda no youyoulɪn patak walɪ inda-dakleñguk, wɪn ‘Enda nandum kolan tɪndɪ ama no tɪñguk’ wolok bien indañguk.”

ñĩndĩngĩt kloñbat plon nanin piun. Wĩndĩñ tĩmbekta, kusalĩ ka-nandĩmbi nandĩ-kĩlĩktĩ tĩ-ñĩmnetamĩñ.” Tĩmbi ama tĩpet en gĩta yandĩpgĩlĩñ endĩ bo nĩ-kolañgĩmĩk.

Yesu kĩmguk

³³ Tĩmbi maim boñgĩpnan palĩmbi, kwet tuop kĩlĩm indaumbi ñakap 3 kilok tĩkeñguk. ³⁴ 3 kilok tĩmbĩmbi, Yesulĩ enlok manda plon gembĩnat kĩtĩmbi eñguk, “Eloi, Eloi, lama sabaktani?”, wĩn nĩnĩlok manda plon “Yambatna Yambatna, nekta nambilañ?” ³⁵ Tĩmbi ama dĩwĩn kamañgan ikĩlĩñ endĩ manda wĩn nandĩmbi eñgĩlĩñ, “Yakñesii! Plofet Elia kĩtĩ-ñĩmlak.” ³⁶ Tĩmbi ama nolĩ woñep ñambi, dĩlĩñ tuk kimbĩñ gĩnañ nanin no tĩke-bĩm wain tuk kiitan gĩnañ wĩsĩmbi, komba bem plon imbi, Yesulĩ nambektok sua eumbi loñguk. Loumbi eñguk, “Papa kana, Elialĩ bĩmbi tĩke-pĩutak ba nĩm.” ³⁷ Tĩmbi Yesulĩ wopungan kĩtĩmbi kĩmguk.

³⁸ Nain wolonda tapma ilan it gĩnañ delok Yambattĩ patak pa eañ wolok sandum wopum no tembĩmbi, it gĩnañ masip bimbĩn pakuk. Tĩmbi Yesulĩ kĩmbĩmbi, wolongan sandum wĩn boñgĩpnan blañganembi, gwat nanin wilap pi lap taleñguk. ³⁹ Tĩmbi ama sañasĩlok telak damanjĩ endĩ ama kloñbat plon yandĩpgĩlĩñ yambĩ-pakuk. Yambĩ-papi, Yesulĩ kĩm walan engano kĩmguk wĩn kañbi eñguk, “Biañgan sĩnĩk, ama ñĩn Yambattok nĩñañ sĩnĩk.”

⁴⁰⁻⁴¹ Tĩmbi tam asup Galili nanin Yesu gĩt yakan Jelusalem bĩñgĩlĩñ endĩ bo wolok pakĩlĩñ. Dĩwĩndok kosi ñĩndĩñ: Malia Makdala nanin

wakit Salome, timbi Malia, Yakobolok ou ba endok kwayañ Josep endok menjet. Yesul+ Galili kwelan kul+nguk nain wolonda tam t+pet g+ no wal+ en g+ta kuñ+pi, t+plaplae kena t+ñ+mi-kul+ng+li+ñ. Tam wal+ g+it+k giñgiñgan ipi ka-tuak+li+ñ.

Yesulok dalandan sumnan k+mi+k+li+ñ

⁴² Timlala t+mb+mbi, Sabat patnand+ nain du-malaumbi, nepek g+it+k t+jum+it ba t+di+nd+im t+nd+lok nain t+pm+n dañguk, wala timbi ⁴³ Josep Alimatia nanin end+ Yesulok dalandan platik sumnan k+mi+lepi nand+ñguk. Josep end+ Juda amatamdok yambi-d+kñe ama endoñnan nanin no, ep t+nd+n k+ndem koi giñg+lat. Timbi end+ bo nain Yambatt+ giñg+it+ñii indangan plon yambi-d+kñeukak wala mand+mand+ kuñguk. End+ wakan mi+si+mi+si wilambanembi, Pilatoloñ lombi, Yesulok dalandanla ni-nand+ñguk. ⁴⁴ Ni-nandumbi, Pilatoli “Yesu ip k+mi+k” manda wi+n nand+si+li+kñembi, ama sañas+lok telak damanj+ ni-tiañeum bi+umbi, “Yesu biañgan k+mi+k ba ni+m?” wolok ni-nand+ñguk. ⁴⁵ Ni-nandumbi, end+ ni-dakle-ñ+mi+umbi, Pilatoli Josep nand+ñ+imguk.

⁴⁶ Timbi Josept+ ñambi, sandum satnin ombap no tuambi, Yesulok dalandan kloñbat plon nanin t+mb+ b+nd+li+m pi+umbi t+ke-ñ+mbi, sandumd+ t+mi+pi imguk. Im-talembe, kawat giñañ enlok giñg+it kuluk+li+ñnan wolok ña k+mi+kuk. K+mi+pi, kawat wopum no munjul+mbi ña sum yama

masipguk. ⁴⁷ Endi wɪndiñ tiñilimbi, Malia Makdala nanin gita Malia Joselok meñ endi “Yesulok dalandan delok kɪmiletak?” wɪndiñ kɪmitnandimbi ka-tuakimik.

16

Yesuli kɪmnan nanin mɪlakuk

¹ Sabat patnandi nain taleumbi, Malia Makdala nanin en gita Malia Yakobo meñ timbi Salome, endi salasalanandañ ñam, Yesulok dalandan sapple-ñimneliñdok gwasap git pama tul tuambi ti-jumit tiñgɪliñ.

² Kena nain kusei kɪmikimilinan sala mulum timbimbi, tam endi mɪlapi isi bimbi, Yesulok sum telak wɪn kle ñañilimbi, kwet salañguk. ³ Endi telak plon ñañipi, nisinagan nandi-milatambi eñgɪliñ, “Nindi nɪp kɪmipi, kawat wopum sum yama masip patak wɪn munjupi, dɪtom nɪmetak?” ⁴ Wɪndiñ eñipi ña sumnan tombi, deium ñaumbi kañgɪliñ wɪn: kawatti sum yama kɪmisip pakuk wɪn ikan munjulimbi, tambon kandañ ña pakuk. Kawat wɪn wopum sɪnik.

⁵ Timbi endi sum ginañ lombi, ama gwañgwa no kit dɪndim kandañ pipalim kañgɪliñ, endok dasindasin ombap satnin sɪnik. Tamdi ama wɪn kañbi sɪlikñeñgɪliñ. ⁶ Timbi endi enguk, “Nim sɪlikñeneliñ! Sɪndi Yesu Nasalet nanin kloñbat plon wɪkɪliñ en kanepi bañ, gan endi ñi nɪm patak. Kwel kɪnjangot ñi kawit! En ip mɪlalak. ⁷ Kak, ñawit! Sɪndi gwañgwañii git Petlo endoñ ñambi, ñɪndiñ enbit, ‘Yesuli manda

dama sanguk wolok tuopgan endi telak dama ti-sambi, Galili kwelan ñaumbi, wolok kanekaliñ.’”
 8 Eumbi, gemb+nji p+um blañblañ t+mbi, sum bim pi ñañg+liñ. Pi ñañ+pi, m+s+ñg+liñda t+mbi ama nola nepek nek indañguk wolok kasat nim ti-semg+liñ.

*Yesuli noliiloñ indambi, kunum g+nañ loñguk **

9 Kena nain kusei kim+ik+m+il+inan Yesuli salasalan k+mnan nanin m+lapi, dama s+n+k Malia Makdala nanin endoñ indañguk. (Lap kandañ endi yal kolan k+it tambon t+pet tam endoñ g+nañ ep kle-kokuk.) Yesuli tam endoñ indaum 10 p+ñ+mbi, ama Yesu g+ta kuñg+liñ endoñ ñañguk. Ña yambumbi, kut-blanbla e-pal+ñ+li+mbi, nepek nek indañguk wolok tuop kasat ti-sembi 11 eñguk, “Yesu kaik pal+mbi kat.” Gan amal+ manda w+n nandumbi tlal t+ñguk.

12 Wolok siñgi kandañ gwañgwañiit t+pet endi Jelusalem it kwelan nanin p+ñ+ñ+li+mbi, Yesu siñgin walan t+k+leumbi inda-semguk. 13 Inda-semum undane-ñ+mbi, nosiila kasat ti-semg+m+k. Gan endi nandumbi, w+n bo tlalgot t+ñguk.

14 T+mbi gwañgwañii 11 endi nana na-pal+ñ+li+mbi, Yesuli siñgi endoñ bo inda-semguk. Inda-sembi, amatam en m+lal+mbi kañg+liñ endok mandanj+ nim nandi+k+lik t+mbi, g+nañ kwamb+ t+mbi, nandum tlal t+ñguk wala enomb+ñguk.

15 T+mbi enguk, “S+ndi kwet tuop ñ+mbi, nokok giñg+it manda kindem ñ+n amatam gi+t+ikta eu

* **16:8:** Nandi-tale ama di+w+ndi ñ+ndiñ eañ: Maleko en manda ñ+n nim yookuk.

sapakñaneukak! ¹⁶ No endi miti tuk i-talembi, giñgıt manda kindem nandi-kwambiñ dalakta, en wakan Yambatti tike-kimilekak. Gan no endi nandum tlal tilakta, enlok kusei timbi dakleumbi, tambon ombi-tikeukak. ¹⁷ Timbi Yambatti amatam giñgıt manda kindem nandi-kwambiñ dañ win ep timbi pañgıtaumbi, kundit engano ñandin tinekaliñ: endi yal kolan nokok kotna plon ep kle-kopi, manda komblin kwet diwındoñ win enekaliñ. ¹⁸ Tikap endi malet sañan upmat kisili tike-lonelıñ ba tuk kolan upmat nanelıñ, nepek wali nim ep timbi kolanekaliñ. Timbi endi wakan ama jimbasat endok plon kisi kimıpi ep timbi kindem danekaliñ.”

¹⁹ Wopum Yesuli manda win eni-taleumbi, Yambatti kunum gınañ tike-loñguk. Tike-loumbi, Yambat enlok kii dındımnan pip palımbi, yakan kunum kwet yambi-dikñeamık.

²⁰ Timbi gwañgwañiili kwet tuop ñambi, giñgıt manda kindem eu piñguk. Wındıñ timbımbi, Wopumdı mandanjı kwambiñ dawıktok ep timbi pañgıtaumbi, kundit engano sınık tiñgılıñ.

lxxxv

Nek Bible
Matthew, Mark, Luk, and John in the Nek Language of
Papua New Guinea
Sampela hap Nupela Testamen long tokples Nek long
Niugini

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nek

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-08-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

852e1e2e-4985-5348-9fba-a621d59eb829